

IV
VENERABILIS

B E D Æ

Epistolæ Duæ, necnon
Vitæ Abbatum Wiremuthen-
sium & Girwienſium.

ACCESSIT

E G B E R T I

Archiepiſcopi Eboraceniſis Bedæ æqualis

DIALOGUS,

De Eccleſiaſtica Inſtitutione.

Ex antiquis codicibus MSS. in lucem emiſit,
& notis ad rem **Historicam** & **Antiqua-**
riam ſpectantibus, iuſtravit

Jacobus Waræus *Eques Auratus.*

DUBLINII,

Typis Johannis Crook Typographi Regii,
Sumptibus Sam. Dancer & ſociorum.

MDCLXIV.

VENERABILIS

B E D A

Epistola Dni, necnon
Vita Abbatis Wintonien-
sis.

ACCESSIT

E G R E T

Archidiaconi Eboracensis Bedae scriptis

DIALOGIS

De Ecclesiastica Institutione

Ex antiquis codicibus MSS. in lucem editis,
et notis ad rem Historiam & Antiquam
tam Ecclesiasticam, quam Civilem

Jacobus Wartonus Episcopus Avaricus

Typis Johannis Crook Typographi Regii
in Officina Dni W. Stanger

MDCCLXIV.

D E
BEDA & EGBERTO,

Deque

Opusculis eorum nunc editis,

PRÆFATIO.

EXimius ille Angliæ
Splendor, Beda Ve-
nerabilis, vir, quo su-
periores ejus *Ætas* non vi-
dit, siue eruditionem specte-
mus, siue prudentiam cete-
râsque animi virtutes, natus
est in territorio cænobii Gir-

Præfatio.

wiensis (nunc Jarrow dicitur) non longè à Tinæ fluvii ostio , anno Domini 673. & in eodem cœnobio, egregiè à teneris annis, omni literarum genere excultus, ætatis anno decimo nono, *Liconus*, tricesimo Presbyter ordinatus est, ibique omnem meditandis scripturis (ut ipse de se loquitur) operam dedit. Anno deinde ætatis suæ 59, hoc est, anno Dom. 731. Ecclesiasticam suam Historiam Anglorum (cui & multum debent res Ecclesiasticæ Hiberniæ) terminavit. Huic operi adjecit postea Epitomen

Præfatio.

comen sive Breviarium, usq;
ad annum 734. cum adjuncto
vitæ suæ compendio, ad annum
etatis 59, ad cuius finem, in
Indiculum redegit omnes libros
à se priùs conscriptos, quem In-
diculum libri editi & nonnulli
antiqui MSS. falò ponunt
post annum 766. ad quem ab a-
liquo alio extenditur ejus Epi-
tome. Atqui juxta meliora
exemplaria vita ejus & In-
dex ille librorum interseruntur
post annum Christi 734.

Ad Bedam ipsum nunc re-
vertor. Sunt qui tradant eum
tantâ fuisse apud ejus seculi

Præfatio.

doctiores, veneratione, ut multi
dicerent, Hominem in ex-
tremo orbis angulo natum,
universum orbem suo ingenio
perstrinxisse. Extat apud Guili-
elmum Malmesburiensem, libro
primo de Gestis regum Anglo-
rum, c. 3. Epistola Sergii Papæ
ad Ceolfridum Abbatem, de
Beda Romam transmittendo,
coram consultandi gratiâ, de
causis quibusdam Ecclesiasti-
cis, unde & quantus fuerit
Sergio ediscere licet. Ferunt
tamen Bedam ex Anglia
nunquam pedem movisse. De
ratione nihil traditum repe-
ri.

Præfatio.

ri. In Annalibus Ultonien-
sibus, obitus ejus ad annum
refertur 734, sive æræ
nostræ vulgaris 735. cum
hoc brevi elogio, Beda
sapiens Saxonum quievit.
Item, ad eundem annum,
auctor qui Bedæ Epito-
men continuavit, Beda
Presbyter obiit. Sic finem
is vivendi fecit, anno suo
climacterico, 26 Maii, anno
Salutis 735, qui dies fuit As-
centionis Domini, in cœnobio
Girwienfi, ubi & sepultus est.
Neque hîc omittenda hæc Bedæ
precatio, quâ Ecclesiam Deo
fer-

Præfatio.

fertur commendâsse, paulò antequàm expiraret, O Rex Gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodiè super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum Patris in nos, spiritum veritatis. Sic Malmesburiensis Ossa ejus Dunelmum postea translata fuerunt, ibique sepulchro condita. Raphaël Volaterranus, Commentariorum Urbanorum Lib. 14. Depositum Bedæ Genuæ in Italia ostendi asserit: Et longè ante eum, Honorius Augustodunensis, initio libri 4, de Luminaribus Ecclesiæ,

Præfatio.

clesiæ, Bedam Romæ mortuum
& sepultum dicit. Utérq; falsò.
De tempore verò mortis ejus,
vide si placet, Cutbbertum, in
vita Bedæ præceptoris sui, cui
morienti adfuit, Item Florentium
Wigorniensem, Guil. Malmes-
buriensem, Rogerum Hovede-
num, Matthæum Westmonaste-
riensem & Johannem Tinmu-
thensem, vel qui eum transcri-
psit, Johannem Capgraviū, ac
recentioribus, Philippum Lab-
bé, Tomo primo de Scriptoribus
Ecclesiasticis, Parisiis edito, an-
no 1660. Bedâ mortuo, sepulta
est cum eo (verba sunt Mal-
mesburiensis,

Præfatio.

mesburiensis, loco suprâ citato) Gestorum omnis penè notitia, usq; ad nostra tempora, adeò nullus Anglorum studiorum ejus æmulus, nullus gratiarum ejus sequax fuit. *Et post pauca*, Ita cùm pigro semper succederet pigrior, multo tempore in tota insula studiorum detepuit fervor.

Sed ut me recipiam: Ad Bedæ opuscula è tenebris in lucem nunc emissa venio. Atque hîc primùm se offert Epistola ejus Apologetica ad Pleguinam, quam scripsit, quòd insimularetur.

Præfatio.

à nonnullis, de *Ætatibus* *Secu-*
li, non rectè sensisse. Hujus *E-*
pistolæ mentionem facit ipsemet
Beda, in *Indiculo operum suo-*
rum, sub nomine *Epistolæ*, de
sex *ætatibus seculi*, uti etiam,
Historiæ Abbatum sui mona-
sterii, in libellis duobus. *Ejus*
quidem Epistola ad Egbertum,
Archiepiscopum Eboracensem,
non invenitur ibidem, utpote
scripta paulò ante obitum suum.
Quà de re fusiùs postea, in *Anno-*
tationibus nostris : ubi etiam ex
quibus exemplaribus antiquis
MSS. hæc *Bedæ opuscu-*
la descripta fuerunt, patebit.
Transeō

Præfatio.

Transeo ad Egbertum qui vivente Bedâ ad Archiepiscopatum Eboracensem evehctus est, & locum postea tenuit annos 36, tumque in porticu Ecclesiæ sue cathedralis, prope fratrem suum Eadbertum Nordan-humbro- rum Regem, sepultus est. Excerpta ejus è Dictis & Canonibus Sanctorum Patrum concinnata edidit anno MDCXXXIX, inter Concilia Britannica, Henricus Spelmannus Eques auratus. Nunc verò Dialogum ejus damus, quem composuit De Ecclesiastica Institutione. De eo vide etiam plura postea, in
An-

Præfatio.

*Annotationibus. Atque hæc
hactenùs de Beda & Egberto,
& opusculis eorum nunc edi-
tis.*

*Dublinii, Prid. Id.
Julii MDCLXIV.*

Opusculo-

Opusculorum nunceditorum,
necnon Annotationum ad
singula opuscula,

E L E N C H U S.

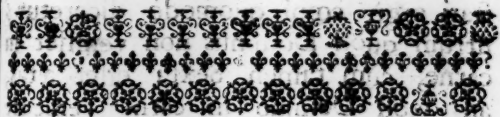
OPUSCULA.

- B**edæ Epistola Apologetica. pag. 1.
Ejusdem vitæ Abbatum Wiremu-
thensium & Girwensium. pag. 21.
Ejusdem Epistola ad Egbertum Eborac-
ensem Archiepiscopum. pag. 59.
Egberti Archiepiscopi Eboracensis Dia-
logus, De Institutione Ecclesiastica.
pag. 91.

NOTÆ.

- Ad Bedæ Epistolam Apologeticam.
pag. 115.
Ad ejusdem vitas Abbatum Wiremu-
thensium & Girwensium. p. 119.
In ejusdem Epistolam ad Egbertum.
pag. 126.
Ad Egberti Dialogum, De Institutione
Ecclesiastica. p. 130.

Pag. 117. lin. 14. *dele*, (vel provincia saltem) Ibid. l.
16. *dele*, Archiepiscopus.

Epistola BEDÆ Presbyteri Apologetica, eo quòd insimularentur à quibusdam, de ætatibus Seculi non rectè sensisse.

FRatri dilectissimo & in Christi visceribus honorando Pleguinæ, Beda in Christo salutem. Venit ad me ante biduum (frater amantissime) nuntius tuæ Sanctitatis, qui pacificæ quidem salutationis à te lætissima verba detulit; sed hæc tristi mox admixtione confudit, addendo videlicet, quòd me audires à lascivientibus rusticis, inter hæreticos per pocula decantari. Exhorui, fateor, & pallens percunctabar, cujus hæreseos arguerer. Respondit, quia negarem in Sexta ætate Seculi, Dominum Salvatorem in carne venisse. Pereun-

B ctari

ſtari ergò cœpi quomodò diceretur ;
 utrum quòd Dominus non veniſſet in
 carne, cum tamen Sexta eſſet ætas,
 an quòd Domino in carne veniente
 necdum Sexta ætas veniret, vel certè
 ætas Septima jam veniſſet, cum apertâ
 ratione Sexta ætas non niſi ab ejus poſ-
 ſit incarnatione cœpiſſe. Deprehendi-
 que, ſive hoc ſive illud inſimularetur,
 me in utroque ſanæ fidei & Eccleſiaſti-
 cæ unitatis exiſtere confortem.

Quomodò vel Chriſtum in carnem ve-
 niſſe negans, Chriſti in Eccleſiâ potuiſſem
 eſſe Sacerdos? vel quâ conſequentiâ Evan-
 gelicis & Apoſtolicis credens literis, ſextâ
 illum ætate ſæculi incarnatum eſſe di-
 crederem ; cum Evangeliſta Matthæus
 in eodem libro generationis Jeſu Chriſti,
 notiſſimis temporum articulis per ge-
 nerationes decas & quaternas, quatuor
 ultimas diſcernat ætates? Primas verò
 duas Apoſtolus Petrus tali diſtinguit
 indiculo : terram pariter ac cœlos (dilu-
 vio) perditos, atque alios pro illis aſſe-
 verans eſſe reſpoſitos ; ut non tam duæ
 ætates ſæculi, quàm duo ſæcula, ſi non
 hæreſis * *Valentiana* timeret, poſſent

* *Valen-
 tiniana
 timere-
 nt.*

nuncupari? Cùm me igitur discutiens
identidem liberum esse cernerem, cogi-
tare sedulus cœpi, unde hæc in me ca-
lumnia devolveretur: tandemque ve-
nit in memoriam, quòd cuidam vestrùm
nuper opusculum meum de Tempo-
ribus, quod ante quinquennium e-
didi, monstrabam: in quo annorum se-
ries juxta Hebraicam veritatem, ubi
LXX. interpretibus longé brevior ha-
betur, erat annotata: ita ut usque ad
adventum Salvatoris in carne, nec quin-
que annorum milia sint completa. Sua-
debamque illi (fraternæ, fateor, chari-
tatis & (ipsius) veritatis intuitu) ut
Scripturæ Sacræ * post Christianum no- * *Per.*
bis interpretem translata, potiùs quàm
Judaicis interpretationibus vel Chrono-
graphorum imperitiæ, fidem accom-
modare disceret: digito ostendens,
quòd Eusebius in descriptione tempo-
rum, neque Hebraicam veritatem, ne-
que LXX. translatorum per omnia sit
editionem secutus; quod id ipsum &
hic scripto facere curabo. Verùm,
quòd ipse (quisquis erat) cui hæc sug-
gesseram, fraterni amoris officium ver-

tit in odium æmulationis; & supernus moderator illi, iustâ mercede, lucem ostensæ veritatis in tenebras convertit cæcæ falsitatis.

Ne ergò me putes (dilectissime) post notam hæreseos ad inficiandi malle subterfugere præsidium; quàm Doctorem recipere veritatis: audi quæ in libello memorato de Ætatibus scripsi. Postquàm enim de momentis & horis, de die, de nocte, de hebdomadibus & mensibus, de anno & his quæ ad annum pertinent, de circulo decennovennali & accidentibus illi, quantum mihi meisque satis credebam, perstrinxi: ventum erat ut æquè de ætatibus aliquid abbreviaretur. Sextodecimo ergò capitulo tale feci primordium.

Sex, inquam, ætatibus, mundi tempora distinguuntur. Prima ætas, ab Adam usque ad Noë, continens generationes decem, annos verò * 1656. quæ tota periit diluvio, sicut infanciam mergere solet oblivio. Secunda, à Noë usque ad Abraham, generationes similiter complexa decem, annos autem 292. quæ in lingua inventa est, id est, in

* 1657.

* 297.

He-

Hebræâ. A pueritâ namque incipit homo loqui nosse post infantiam, quæ & nomen inde accepit; quia fari, id est, loqui non potest. Tertia, ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim, annos verò 942. continens. Et quia ab adolescentiâ incipit homo posse generare; Matthæus generationum ex Abraham sumpsit exordium, qui etiam Pater gentium constitutus est. Quarta, à David usque ad transmigrationem Babilonis generationibus æquè juxta Matthæum quatuordecim, annis autem 473. porrecta à quâ Regum tempora cœperunt: juvenilis enim dignitas regno est habilis. Quinta deinde, usque ad adventum Salvatoris in carne, generationibus & ipsa quatuordecim, porrò annis 589. extenta: in qua, ut gravi senectute fessa, malis crebrioribus plebs Hebræa quassatur. Sexta, quæ nunc agitur, nulla generationum vel temporum serie certa; sed, ut ætas decrepita, ipsâ totius seculi morte finienda.

Hæc in prædicto libello de Ætatibus seculi prænotando commemorans, statim aliud

aliud capitulum subnexui, quo cursus & ordo totius seculi panderetur, ita inchoans. Prima ergò ætas continet annos juxta Hebræos, 1656. juxta Septuaginta interpretes, 2242. Adam, annorum 130, genuit Seth, qui pro Abel natus est. Seth autem annos 105, genuit Enos: & cetera usque ad diluvium. Deinde subjunxi. Secunda ætas continet annos juxta Hebræos, 292. juxta LXX, interpretes, 942, vel adjecto Cainan, 1072. 272. Sem, anno secundo post diluvium, genuit Arphaxad, à quo Chaldæi. Arphaxad annos 35, genuit Sela. Hic Septuaginta interpretes, quos Evangelista Lucas secutus est, interposuere Cainan, qui cum 30 esset annorum genuerit Sela. Item, de tertiâ ætate. Tertia, inquam, ætas continet annos 942. Item ubi ad quartam ventum est: Quarta, inquam, ætas continet annos juxta Hebræos, 473. LXX. interpretes, 12 adjiciunt. Cum ergò in excursu operis, ad nativitatem usque Domini Salvatoris pervenirem, ita scripsi. Octavianus regnavit annos 56. Hujus anno 42, Dominus nascitur, completis ab

ab Adam annis 5952, juxta alios 5199.

Hæc sunt quæ juxta fidem sacræ historiæ mihi meisque [rogantibus] stricim & simpliciter, ut credidi & sensi, abbreviare curavi, nequaquam Chronographo tam erudito tantisque laudibus digno contradicens, in his duntaxat in quibus ipse divinæ Scripturæ contrarius non est. Qui cùm in libro ἐξ ἀρχῆς virgam Origenis pertimescens, generationem Cainan de medio tolleretur; & Evangelio Lucæ & LXX. pariter interpretibus fidem derogavit, eorumque translatorum * 130 annos evasit, * *translato-
stioni*
Cùm verò generationibus ad Hebræo-
rum libros castigatis, non æque nume-<sup>130, al
nos era
sit.</sup>
rum annorum juxta eosdem emendare
curaret; in summa suæ computationis,
illorum seriem * 132, annis excessit: * 232.
Sicque neutram viam observans, ipse
quâ voluit incessit.

In prima quippe & secunda ætate nostris, id est, de Hebræo fonte transfusus, Græcorumque codicibus, hujusmodi discrepantia inest: quia (sicut Hieronymus, sacræ interpret historiæ, in libris Hebraicarum quæstionum refert)

antequàm gignatur qui gigni memoratur, minùs vixisse apud Hebræos pater invenitur centum annos ; sed posteaquàm est genitus idem ipsi minùs centum quàm in Hebræis inveniuntur in Græcis : atque ita utrobique numeri universitas consonat. Per hanc [autem] corruptionem Græcorum codicum exoritur illa famosissima quæstio, ubi Mathusalem 14 annis vixisse post diluvium computatur : cùm certum sit apud Hebræos codices eodem anno diluvii eum fuisse defunctum.

Quòd si aliquis dixerit Hebræos libros postea à Judæis esse falsatos, eoque dum nostris invident auctoritatibus sibi abstulisse veritatem : audiat Origenem quid in Septimo [volumine] explanationum Isaïæ, huic respondit quæstiunculæ, quòd nunquam Dominus & Apostoli, qui cætera crimina arguunt in Scribis & Pharisæis, de hoc crimine quod erat maximum reticissent. Audiat Josephum historiographum Judæorum ; qui in primo libro *Αγωνα των* adversus Appionem Grammaticum scribens, aperte & lucide monstravit, & minorem

rem annorum numerum esse veracem,
& nequaquam Scripturam sanctam à
Judæorum gente esse falsatam.

Neque igitur (inquit) innumera
apud nos habentur volumina inter se
invicem discordantia; sed duo tantum
& viginti sunt libri qui omnium tem-
porum seriem continent, qui & justè
creduntur divinitus inspirati. Ex qui-
bus quinque sunt libri Moyfi, conti-
nentes leges, vitæ & successionis hu-
manæ profapiam usque ad ipsius Moyfi
terminum protendentes: qui paulo
minus ad tria milia annorum conti-
nentiam gerunt. Et post pauca. Re-
bus igitur ipsis constat, quàm nos ve-
nerabiliter utamur scripturis nostris.
Nam cum tot secula intercesserint, ne-
que addere quis unquam, neque aufer-
re, aut post mutare quid ausus est:
Sed omnibus gentis nostræ hominibus
insita hæc quodammodo atque ingeni-
ta fides est, credere hæc Dei esse con-
sulta, & his jugiter inhære, ac pro
ipsis (si ita res poposcerit) libenter a-
nimam ponere.

Audiat beatum Hieronymum, quòd
non

non Hebræos sed Græcos codices dicat esse falsatos. Cùm enim verba dierum interpretari cogeretur, ita hoc opus causando præfatus est. Si Septuaginta interpretum pura, & ut ab eis in Græcum versa est editio permaneret; superflue (mi Chromati, Episcoporum sanctissime atque doctissime) impelleres, ut tibi Hebræa volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat, & nascentis Ecclesiæ roboraverat fidem, justum erat [&] nostro silentio comprobari. Nunc verò cùm pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata: nostri arbitrii putas, aut è pluribus judicare quid verum sit, aut novum opus in veteri opere cudere, & cetera, quibus, eundem sensum latiùs exequitur. Cujus sententiæ etiam Beatus Antistes Augustinus concinit, & ipse namque cùm hujus discrepantiæ causam, neque malitiæ Judæorum, neque LXX. interpretum, qui & ipsi Judæi erant, errori vel invidentiæ voluisset adscribere; (ne quos
alibi

alibi per 70 cellulas uno divinitatis spiritu repleverat, hos passim argueret falsitatis;) hoc invenit ut diceret.

Credibilius ergò quis dixerit, cùm primùm de Bibliotheca Ptolemæi describi ista cœperunt, tunc aliquid, tale fieri potuisse in codice uno, scilicet primitus inde descripto, unde jam latius emanaret, ubi potuit quidem accidere etiam scriptoris error. Sed hoc in illâ quæstione de vitâ Mathusalem non absurdum est suspicari. Et paulò post. Nam etiam nunc (inquit) ubi numeri non faciunt intentum ad aliquid quòd faciliè possit intelligi, vel quod appareat utiliter disci; & negligerè describuntur, & negligentius emendantur. Quis enim sibi æstimet esse discendum, quot millia hominum tribus Israël sigillatim habere potuerunt? quoniam predesse aliquid non putatur. Item post aliquanta. Sed quomodo libet istud accipiatur, rectè fieri nullo modo dubitaverim, ut cùm diversum aliquid in utrisque codicibus invenitur, quandoquidem ad fidem rerum gestarum, utrumque esse non potest

test verum, ei linguæ potius credatur, unde est in aliam per interpretes facta translatio. Lege librum de Civitate Dei XV.

Ibid.

* *Neque enim ullo modo audiendi sunt, qui putant aliter annos illis temporibus computatos, id est, tantæ brevitatis, ut unus annus X. illos habuisse credatur; tricenis (videlicet) senisque diebus terminatos: (argumento utentes, quod apud plerosque scriptores historiæ reperitur, Acarnanas sex mensium, Arcadas trium, Ægyptios quatuor, habuisse annum, & ipsos aliquando etiam Lunæ fine annum suum limitasse:) quoniam hujusmodi sensum ipsa Scriptura palàm destruit. Ubi cum juxta Hebræos legatur, Vixitque Adam annis 120, & genuit Seth: & facti sunt dies Adam postquam genuit Seth, 800. anni, & genuit filios & filias, & factum est omne tempus quod vixit Adam, anni 930, & mortuus est. LXX. dixerunt, Et vixit Adam 230. annis & genuit Seth, & fuerunt dies ejus postquam genuit Seth 700. anni, & mortuus est. & facti sunt omnes dies ejus, 930. anni, & * contra in*

Cetera.

hunc

hunc modum. Quid enim? Numquid in primâ parte cujusque versiculi breviores annos, in medio majores, in fine posuerunt æquales? quod & facere erroris, & vel suspicari, stultitiæ est.

Mirantur aliqui, quare tantus tamque egregius sanctæ interpretes Scripturæ Hieronymus (de quo dictum, & jure dictum est,

Ieronyme interpretes variis doctissime linguis,

Te Bethleem celebrat, te totus personat orbis :)

quare (inquam) noluerit ille, cum librum transferret Chronicorum, quod verum ab Hebræis didicerat, hoc etiam tradere Latinis. Quémcumque autem hoc moverit, scire debet, quia sicut ipse in eodem Temporum libro præfatus est, vel interpretes esse voluit, vel novi operis conditor: Et quia forsitan nolebat, ubi summa necessitas non inerat, insanientium in se ultrò provocare rabiem, singulariter posteris hoc negotii relinquere, sicut Eustochiæ

vir-

virgini quodam loco dicit, radios quidem se & licia velle parare, aliis verò curam dimittere texendi. Quippe qui in tam necessariâ divinæ Scripturæ translatione penè à Latinis simul & Hebræis est lapidibus oppressus. Ab Hebræis quidem, quòd eis irridendi, Christianos & calumniandi pro codicibus mendosis occasio foret ablata: à Latinis autem, quod eis nova & insolita, tametsi meliora, pro veteribus ingererentur & solitis. Ita ut etiam Beatus Augustinus litteris amicissimâ caritate per tot maris terrarumque spatia transmissis, hæc inferere curaret.

De vertendis [autem] in Latinam linguam canonicis libris laborare te nolo; nisi eo modo quo Job interpretatus es; ut signis adhibitis, quid inter tuam & LXX. quorum est gravissima auctoritas interpretationem distet, appareat. Satis autem nequeo ammirari, si aliquid in Hebræis exemplaribus invenitur quòd Interpretes illius linguæ peritissimos fugerit. Omitto hûc LXX, de quorum vel consilio vel spiritus majore concordia quàm si unus

homo

homo esset, non audeo aliquam in partem certam ferre sententiam; nisi quòd de his præminentem auctoritatem in hoc munere sine controversiâ tribuendam existimo. Illi me plus movent, qui cùm posteriores interpretarentur, & sermonum locutionumque Hebræorum viam atque regulas mordaciùs (ut fertur) tenerent; non solùm inter se non consenserunt, sed æquè reliquerunt multa quæ tanto post* enervanda ac prodenda, remane-^{* Eruen-} rent. Si enim obscura sunt, te quæ-^{da.} que in eis falli posse creditur si manifesta, illos in eis falli potuisse non creditur.

Hæc interea, quùm de Temporibus & Annis sermo est, tuam simplicitatem (Dilectissime Frater) admoneo : ne opinione vulgari seductus, quasi sex annorum millia speres sæculum præsens duraturum esse; & juxta nescio cujus hæretici librum, quem me puerum memini antiquo stylo descriptum vidisse, diem quidem & horam Judicii nesciri, annum verò putes ab hominibus posse præsciri : eo quòd Dominus dix-

dixerit, De die autem illâ & horâ nemo scit, non autem dixerit de anno; & cùm rursus aierit. Non est vestrum nôlle tempora vel momenta, neque illic adjunxerit annos. Hic etenim Chronographus hæresiarches astruere nitebatur, quòd ante incarnationem Domini quinque annorum milia & quingenti transierint; ac deinde ad diem usque judicii quingenti tamen superessent, è quibus CCC. & aliquot supra præterierant tempore quo hæc deliberabat. Hujus numeri summam partim de Genesi, partim de [libro] Judicium accumulans: sed & Samueli & Sauli bis quadragenos annos tribuens. Argumentoque utebatur, quòd in vineâ Dominicâ novissimi operarii unâ horâ fecerint; & Johannes Apostolus dixerit, Filioli, novissima hora est, quòd cum horâ unâ in die, hoc in sex millibus annorum quingenti esse anni deberent: & quòd superveniens vespera post XII. horas die hoc expletis annis duodecies quingentenis, id est, sex millibus æterna justì judicis retributio generet.

Unde

Unde & ipſe ſatis doleo (fateor)
 & quantum licet, vel ampliùs irasci
 ſoleo quoties à ruſticis interrogor,
 quot de ultimo miliario Seculi reſtent
 anni : atque contrà ipſe ab illis ſciſcitari,
 Unde noverint quòd nunc ultimum a-
 gatur miliarium ? cùm Dominus in
 Euangelio non tempus adventus ſui pro-
 pe vel procul eſſe teſtetur ; ſed nos
 ſemper accinctis [*lumbis*] *lucerniſque*
ardentibus vigilare ac ſe expectare do-
 nec veniat jubeat. Animadverto e-
 nim quia cùm ſermonem facientes ad
 fratres incidente occasione de Ætati-
 bus Seculi diſputamus, quidam ſimpli-
 ciorum ſex annorum millia nos præ-
 dicare autumant. Nec defuere qui
 ſeptem annorum millibus Seculi hujus
 ſtatum, qui [&] ſeptem diebus vol-
 vitur, terminandum eſſe putarent, quos
 ſæpeditus Doctor Auguſtinus, in ex-
 poſitione Pſalmi ſexti manifeſtæ teme-
 ritatis redarguit, dicens inter a^{ia}, Si
 enim poſt ſeptem annorum millia ille
 dies venturus eſt ; omnis homo poteſt
 annis computatis adventum ejus addice-
 re. Ubi erit ergò, quod nec Filius hœ
 C novit ?

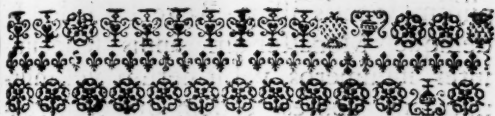
* Per.

novit ? quod utique dictum est quia
 * post filium homines hoc non discunt,
 non quod apud se ipse non noverit :
 secundum illam locutionem, *Tentat vos*
Dominus Deus vester ut sciat, id est,
 ut scire vos faciat ; & *Exurge Domine*,
 id est, fac nos exurgere. Cum ergo
 ita dicatur nescire filius hunc diem,
 non quod nesciat, sed quod nescire fa-
 ciat eos quibus hoc non expedit scire,
 id est, non eis hoc ostendat : quod sibi
 vult nescio quâ præsumptione, quæ an-
 nis computatis certissimum sperat post
 septem annorum millia diem Domini.

Hæc tibi (Dulcissime frater) inno-
 centiæ meæ pignora, has amicæ carita-
 tis indices mitto litteras : nè me arbitre-
 ris humanæ divinæve scientiæ penitus
 expertem, quin potius secundum Scri-
 pturas ac scita Patrum, fideli & ca-
 tholicâ voce profiteri Dominum Sal-
 vatorem in sextâ ætate Seculi carnem
 pro nobis assumpsisse mortalem ; cur-
 sum verò seculi nullo [nobis] certo an-
 norum numero definitum, ipsius so-
 lum Judicis cognitum esse scientiæ.
 Etsi enim mihi quis dixerit, *Ecce hic*
 est

Obsecro sanè ut has purgationis meæ
litteras religioso ac doctissimo fratri
nostro David porrigas : quatenus eas
ille

ille coram venerabili Domino ac patre nostro, *Wilfrido* scilicet Antistite, legere possit; ut quoniam illo præsentē atque audiente insipientius sum prius appetitus convitiis, ipso etiam nunc audiente ac dijudicante, quam immeritus eadem convitiā sim perpeßus, appareat. Ipsum quoque *David* præ cæteris rogo, ut juxta exemplum sibi cognominis pueri, furorem spiritus nequam à fratre desipiente, hortatione sanorum verborum, quasi dulci psalmodiæ modulatione, sedulus effugare contendat. Quod utique in cænā illā in quā me poculo debrius culpæ studuit, ille qui semet potius lectioni intentus inculpabilem facere debuerat, perficere nequibat: utpote sensus & sententiæ meæ quam laudabat necdum conscius. Verè enim dictum est; *quia si momorderit serpens in silentio, non est habundantia incantatori.* Amen.

LIB. I.

Incipit vita Sanctorum Abbatum Monasterii in Wiramutha & Gyrwin, Benedicti, Celfridi, Easterwini, Sigfridi atque Whetberti, ab ejusdem Monasterii Presbytero & Monacho, Beda, composita.

Religiosus Christi famulus
 Biscopus cognomento Benedictus aspirante supernâ
 gratiâ Monasterium construxit in honorem beatissimi Apostolorum principis Petri, juxta
 ostium Fluminis Wiri ad aquilonem, juvante ac terram tribuente venerabili ac
 C 3 piissimo

piissimo gentis illius Rege Egfrido. Idemque Monasterium annis sedecim, inter innumeros vel itinerum vel infirmitatum labores, eadem quâ construxit religione, sedulus rexit: Qui ut beati Gregorii Papæ verbis, quibus cognominis ejus abbatis vitam glorificat, utar: Fuit vir vitæ venerabilis, gratiâ Benedictus & nomine, ab ipso pueritiæ suæ tempore, cor gerens senile, ætatem quippe moribus transfiliens, nulli animum voluptati dedit. Nobili quidem stirpe gentis Anglorum progenitus, sed non minori nobilitate mentis ad promerenda semper Angelorum consortia suspensus. Denique cùm esset minister * Oswini Regis & possessionem terræ suo gradui competentem illo donante perciperet, annos natus circiter viginti & quinque fastidivit possessionem caducam, ut adquirere posset æternam. Despexit militiam cum corruptibili donativo terrestrem. Ut vero regi militaret, Regnum in superna civitate mereretur habere perpetuum, reliquit domum, cognatos & patriam propter Christum & propter Evangelium:

uangelium : ut centuplum acciperet, & vitam æternam possideret : Respuit nuptiis servire carnalibus, ut sequi valeret Agnum virginitatis gloriâ candidum in regnis cælestibus. Abnuitt liberos carne procreare mortales, prædestinatus à Christo ad educandos eis spirituali doctrinâ filios, cælesti in vita perennes. Dimissâ ergò patriâ, Romam adiit, beatorum Apostolorum (quorum desiderio semper ardere consueverat) & loca corporum corporabiliiter visere atque adorare curavit. Ad patriam mox reversus, studiosus ea quæ Ecclesiasticæ vitæ instituta diligere, venerari, & quibus potuit prædicare non desiit. Quo tempore Alchfridus supradicti Regis Oswii filius & ipse propter adoranda Apostolorum limina Romam venire disponens comitem eum ejusdem itineris accepit. Quem cum pater suus ob intentionem memorati itineris revocaret, atque in patria ac regno suo faceret residere, nihilominus ipse, ut bonæ indolis adolescens cœptum confestim explens iter, summa sub festinatione Romam rediit, tempore cujus

suprà beatæ Memoræ Vitaliani Papæ,
& non pauca scientiæ salutaris quem-
admodum & prius haustâ dulcedine
post menses aliquot inde digrediens
ad Insulam Lirinensem, ibidem se Mo-
nachorum cœtui tradidit, tonsuram ac-
cepit, & disciplinam regularem Mo-
nachi voto insignitus debitâ cum solli-
citudine servavit ; ubi per biennium,
idoneâ monasticæ conversationis doctri-
nâ institutus, rursûs Beati Petri Apo-
stolorum principis amore devictus, sa-
cratam ejus corpore civitatem repetere
statuit. Nec post longum, adveniente
nave mercatoriâ, desiderio satisfecit.
Eo autem tempore miserat Ecgbertus
Cantuariorum Rex de Britannia e-
lectum ad Episcopatus officium virum
nomine Wighardum, qui à Romanis
Beati Gregorii Papæ discipulis in Cantia
fuerat omni Ecclesiastica institutione
sufficienter edoctus; cupiens eum sibi
Romæ ordinari Episcopum quatinus
sue gentis & linguæ habens antistitem,
tanto perfectius cum subjectis sibi po-
pulis vel verbis imbueretue fidei vel
mysteris ; quanto hæc nempe non per
in-

interpretem sed per cogniti & contribulis viri linguam simul manumque susciperet. Qui videlicet Wighardus Romam veniens, cum cunctis qui secum venêre comitibus, antequam gradum Pontificatus perciperet, morbo ingruente defunctus est. At verò Papa Apostolicus nè legatariis obeuntibus, legatio religiosa fidelium fructu competente careret, inito consilio, elegit de suis quem Britannias Archiepiscopum mitteret, Theodorum videlicet seculari simul & Ecclesiasticâ Philosophiâ præditum virum, & hoc in utrâque lingua, Græca scil. & Latina, dato ei collegâ & consiliatore viro æquè strenuissimo ac prudentissimo Adriano Abbate: & quia venerabilem Benedictum sapientem, industrium, religiosum ac nobilem virum fore conspexit, huic ordinatum cum suis omnibus commendavit Episcopum, præcepitque ut relictâ peregrinatione, quam pro Christo susceperat, commodi altioris intuitu, patriam reversus, doctorem ei veritatis quem sedulo quaesierat adduceret, cui vel illo pergenti vel ibidem

dem docenti, pariter interpret existere posset & ductor. Fecit ut iusserat, venerunt Cantiam: gratissimè sunt suscepti: Theodorus sedem Episcopatus conscendit. Benedictus suscepit Monasterium Beati Petri Apostoli ad regendum, cuius postea præfatus Adrianus factus est Abbas. Quod ubi duobus annis Monasterium rexit; Tertium de Britannia Romam iter arripiens solitâ prosperitate complevit, librosque omnis divinæ eruditionis non paucos vel placito pretio emptos, vel amicorum dono largitos retulit. Rediens autem, ubi Viennam pervenit; emptios sibi quos apud amicos commendaverat, recepit. At ingressus Britanniam, ad Regem Occidentalium Saxonum nomine Coynwalh conferendum putavit, cuius & antè non semel amicitiiis usus, & beneficiis erat adjutus. Sed ipso eodem tempore immaturâ morte prærepto, tandem ad patriam gentem, solumque in quo natus est pedem convertens, Ecgfridum Transhumbranae regionis Regem adiit: Cuncta quæ egisset ex quo patriam adolescens deseruit

ruit, replicavit, quo religionis deſiderio arderet, non celavit, quid Eccleſiaſtica, quid Monachica institutionis Romæ, vel circumquaque didiciſſet, quot divina volumina, quantas Beatorum Apoſtolorum ſive Martyrum Chriſti reliquias attulit, patefecit, tantamque apud Regem gratiam familiaritatis invenit, ut conſeſſim ei terram Septuaginta familiarum de ſuo largitus, Monasterium, inibi primo paſtori Eccleſiæ facere præciperet. Quod factum eſt, ſicut & in præmio memini, ad oſtium fluminis Wiri, ad aquilonem, Anno ab incarnatione Domini ſexcentiſſimo ſeptuageſimo quarto, Indictione ſecunda, Anno autem quarto Imperii Ecgfridi Regis. Nec pluſquàm unius anni ſpatio poſt fundatum monaſterium interjecto, Benedictus, Oceano tranſmiſſo, Galias petens, cæmentarios qui lapideam ſibi Eccleſiam juxta Romanorum quem ſemper amabat morem, facerent, poſtulavit, accepit, attulit. Et tantum in operando ſtudio præ amore Beati Petri, in cujus honorem faciebat, exhibuit, ut inter unius anni circulum,
ex

ex quo fundamenta sunt jacta, culminibus superpositis, missarum inibi solennia celebrari videres. Proximante ad profectum opere; misit legatarios Galliam, qui vitri factores, artifices videlicet, Britanniis eatenus incognitos, ad cancellandas Ecclesiæ, porticumque & cænaculorum ejus fenestras adducerent. Factumque est, & venerunt; nec solum postulatum opus compleverunt, sed & Anglorum ex eo gentem hujusmodi artificium nosse ac discere fecerunt. Artificium nimirum vel lampadis Ecclesiæ claustris vel vasorum multifariis usibus non ignobiliter aptum: sed & cuncta quæ ad Altaris & Ecclesiæ ministerium competebant, vasa scilicet, vel vestimenta, quia domi invenire non potuit, de transmarinis regionibus advectare religiosus emptor curabat. Et ut ea quoque quæ nec in Gallia quidem reperiri valebant; Romanis è finibus Ecclesiæ suæ provisor impiger ornamenta ut munimenta conferret. Quantâ illâ post compositionem juxta regulam Monasterium profectio completâ, multiplicare quam prius

prius spiritualium mercium fœnore cum-
mulatus rediit. Primò quòd innume-
rabilem librorum omnis generis co-
piam apportavit: Secundò quòd re-
liquiarum Beatorum Apostolorum Mar-
tyrumque Christi abundantem gratiam
multis Anglorum Ecclesiis profuturam
advexit: Tertiò quòd ordinem can-
tandi, psallendi atque in Ecclesia mi-
nistrandi juxta morem Romanæ insti-
tutionis suo monasterio contradidit,
postulato videlicet atque accepto ab
Agathone Papa, Archicantore Ecclesiæ
Beati Apostoli Petri, & Abbate Mo-
nasterii Beati Martini Johanne, quem
sui futurum Magistrum Monasterii Bri-
tannias Romanum Anglis adduceret.
Qui illò perveniens, non solum vivâ
voce, quæ Romæ didicit Ecclesiastica
discentibus tradidit; sed & non pauca
etiam literis mandata reliquit, quæ
hactenùs in ejusdem Monasterii Biblio-
theca memoriæ gratiâ servantur. Quar-
tùm Benedictus non vile munus attu-
lit, Epistolam privilegii à Venerabili
Papa Agathone cum licentia, consensu
desiderio, & hortatu Ecgfridi Regis ac-
ceptam,

ceptam, quâ Monasterium quod fecit ab omni prorsus extrinseca irruptione tutum perpetuò redderetur ac liberum. Quintum, picturas imaginum sanctarum quas ad ornandam Ecclesiam Beati Petri Apostoli, quam construxerat, detulit, Imaginem videlicet Beatæ Dei genetricis semperque virginis Mariæ simul & duodecim Apostolorum, quibus mediam & ejusdem Ecclesiæ testudinem, ducto à pariete ad parietem tabulato præcingeret, Imagines Evangelicæ historiæ quibus australem Ecclesiæ parietem decoraret, imagines visionum Apocalypsis Beati Johannis, quibus Septentrionalem æquè parietem ornaret, quatenus intrantes Ecclesiam omnes etiam literarum ignari, quaqua versum intenderent, vel semper amabilem Christi sanctorumque ejus, quamvis in imagine contemplerentur, aspectum; vel Dominicæ incarnationis gratiam vigilantiori mente, recolerent, vel extremi discrimen examinis, quasi coram oculis habentes; districtius se ipsi examinare meminissent.

Igitur venerabilis Benedicti virtute,

in-

induſtriâ ac religione, Rex Ecgfridus non minimùm delectatus, terram quam ad conſtruendum monaſterium ei donaverat, quia benè ſe ac fructuoſè donâſſe conſpexit, quadraginta adhuc familiarum datâ poſſeſſione, augmentare curavit, ubi, poſt annum, miſſis Monachis numero fermè decem & ſeptem, & præpoſito Abbate ac Presbytero Ceolfrido; Benedictus, conſultu immò etiam juffu præfati Regis Ecgfridi, monaſterium Beati Pauli Apoſtoli conſtruxit, eâ duntaxat ratione, ut una utriuſque loci pax & concordia, eadem perpetua familiaritas conſervaretur & gratia, ut ſicut verbi gratiâ, corpus à capite per quod ſpirat, non poteſt avelli, caput corporis ſine quo nec vivit, nequit obliviſci, ita nullus Monaſteria primorum Apoſtolorum fraternâ ſocietate convincta; aliquo ab invicem temptaret diſturbare conatu. Ceolfridus autem hic, quem Abbatem conſtituit Benedictus, à primis inſtituti Monaſterii prioris exordiis, adjutor illi per omnia ſtrenuiſſimus aderat; & cum eo, tempore congruo, Romam diſ-

discendi necessaria simul & adorandi gratiâ adierat. Quo tempore etiam Presbyterum Easterwinum de Monasterio Beati Petri eligens Abbatem, eidem Monasterio regendi jure præfecit : ut quem solus non poterat laborem sociâ dilectissimi commilitonis virtute levius ferret. Nec ab re videatur cuiquam duos unum monasterium simul habuisse Abbates. Fecit hoc frequens illius pro Monasterii utilitate profectio ; creber trans Oceanum egressus, incertusque regressus. Nam & Beatissimum Petrum Apostolum Romæ Pontifices sub se duos, per ordinem, ad regendam Ecclesiam constituisse, causâ instante necessariâ tradunt Historiæ. Et ipse magnus Abbas Benedictus, sicut de illo Beatus Papa Gregorius scribit, Duodecim Abbates suis discipulis, prout utile judicavit, sine charitatis detrimento, immò pro augmento charitatis præfecit. Suscepit igitur memoratus vir curam monasterii regendi, nono ex quo fundatum est anno. Permanfit in eo usque ad obitum suum annis quatuor, vir nobilis, sed in-

signe

ſigne nobilitatis, non ad jaſtantiaē materi-
em, ut quidam, deſpectumque ali-
orum, ſed ad majorem, ut Dei ſervum
decet, animi nobilitatem convertens :
Patruelis quippe erat Abbatis ſui Bene-
dicti, ſed amborum tanta mentis inge-
nuitas, talis mundanæ ingenuitatis fuit
pro nihilo contemptus ; ut neque iſte
Monasterium ingreſſus, aliquem ſibi præ-
cæteris ob intuitum conſanguinitatis aut
nobilitatis honorem quærendum, neque
ille putaret offerendum, ſed æquali
cum fratribus lance boni propoſiti ju-
venis gloriabatur ſe regularem per
omnia ſervare diſciplinam. Et quidem
cū fuiſſet Miniſter Ecgfridi Regis,
relictis ſemel negotiis ſecularibus, de-
poſitis armis, aſſumptâ militiâ ſpiritu-
ali tantū, manſit humilis, fratrumque ſi-
milimus aliorum, ventilare cum eis &
triturare, oves vitulaſque mulgere, in
piſtrino, in horto, in coquina, in cunctis
Monasterii operibus jocundus & obedi-
ens gauderet exerceri. Sed & Abbatis
regimine graduque aſſumpto, eodem
animo quo prius manebat, ad omnes,
juxta id quod quidem ſapiens ammo-

net, dicens, *Rectorem te constituerunt, noli extolli, sed esio in illis, quasi unus ex illis, Mitis, affabilis, & benignus omnibus.* Et quidem ubi opportunum reperiebat, peccantes regulari disciplinâ coërcens, magis tamen ingenitâ diligendî consuetudinē sedulus admonens, * * nè qui peccare vellet & limpidissimam vultus ejus lucem nubilo sibi suæ inquietudinis abscondere. Sæpè procurandis monasterii negotiis alicubi digrediens: ubi operantes invenit fratres, solebat eis confestim in opere conjungi; vel aratri gressum stivâ regendo, vel ferrum malleo domando, vel ventilabrum manu concutiendo, vel aliud quid tale gerendo. Erat enim & viribus fortis juvenis, & linguâ suavis; sed & animo hilaris, & beneficio largus, honestus aspectu. Eodem quo fratres cæteri cibo, semper eadem vescebatur in domo, ipso, quo priusquàm Abbas erat, communi dormiebat in loco, adeò ut etiam morbo correptus & obitus sui certis ex signis jam præsci- us, duos adhuc dies in dormitorio fratrum quiesceret. Nam quinque reliquos usque

uſque ad exitus horam dies, in ſecreti-
ori ſe æde locabat; quâ die quadam
egrediens, & ſub divo reſidens; acci-
tis ad ſe fratribus cunctis, more naturæ
miſericordis oſculum pacis eis flenti-
bus ac de abſeſſu tanti patris & paſto-
ris mœrentibus dedit. Obiit autem pri-
die nonas Martias, noctu, fratribus ma-
tutinæ Pſalmodiæ laude vacantibus.
Viginti quatuor annorum erat cum mo-
naſterium peteret, duodecim in eo
vixit annis, ſeptem preſbyteratu functus
eſt annis, quatuor ex eis monaſterii re-
gimen agebat; ac ſic terrenos artus mo-
ribundaque membra relinquens; cæ-
leſtia regna petivit.

Verùm his de vita venerabilis Eaſter-
wini breviter prælibatis, redeamus
ad ordinem narrandi. Conſtituto illo
Abbate, Benedictus Monaſterio Beati
Petri Apoſtoli conſtituto & Ceolfrido
Monaſteri Beati Pauli, non multo poſt
temporis ſpatio, quarta vice, de Bri-
tannia Romam occurrens, innumeris ſicut
ſemper Eccleſiaſticorum donis commo-
dorum locupletatus rediit. Magnâ qui-
dem copiâ voluminum ſacrorum: ſed

non minori sicut & prius sanctarum Imaginum munere ditatus. Nam & tunc Dominicæ historiæ picturas quibus totam beatæ Dei genetricis quam in monasterio majore fecerat, Ecclesiam in giro coronaret. Imagines quoque ad ornandum monasterium ecclesiamque Beati Pauli nostri de concordia veteris & novi Testamenti summa ratione compositas exhibuit. Verbi gratia, Isaac ligna quibus immolaretur portantem, & Dominum crucem in qua pateretur æquè portantem: proximâ super invicem regione picturâ conjunxit. Item serpenti in heremo à Moyse exaltato, filium hominis in cruce exaltatum comparavit. Attulit inter alia, & Pallia duo olosERICA incomparandi operis, quibus postea ab Aldfrido Rege eiusque consiliariis, namque Ecgfridum priusquam rediit jam interfectum reperit: terram trium familiarum ad Austrum Wiri fluminis, juxta ostium comparavit: Verum inter læta quæ veniens attulit, tristitia domi reperit: venerabilem videlicet Presbyterum Easterwinum quem abiturus Abbatem constituerat,

stituerat, simul & fratrum ei commissorum catervam non paucam, per cuncta grassante pestilentia jam migrasse de seculo. Sed aderat & solamen, quia in loco Easterwini virum æquè reverentissimum ac mitissimum de Monasterio eodem, Sigfridum videlicet Diaconum, electione fratrum suorum simul & co-Abbatis ejus Ceolfredi, mox substitutum cognovit, virum scientiâ quidem scripturarum sufficienter instructum, moribus optimis ornatum, mirâ abstinentiæ virtute præditum, sed ad custodiam virtutum animi, corporis infirmitate non minimè depressum, sed ad conservandam cordis innocentiam, nocivo & irremedicabili pulmonum vitio laborantem. Nec multò post, etiam Benedictus ipse morbo cœpit ingruente fatigari. Ut enim tantam religionis instantiam patientiæ virtus adjuncta probaret, divina utrumque pietas temporali ægitudine prostravit in lectum: ut post ægitudinem morte devictam perpetua supernæ pacis & lucis quiete refoveret. Nam & Sigfridus ut diximus longâ interiorum molestiâ castiga-

tus diem pervenit ad ultimum. Et Benedictus per triennium languore paulatim accrescente tantâ paralyfi dissolutus est, ut ab omni prorsus inferiorum membrorum factus sit parte præmortuus, superioribus solùm sine quorum vita vivere nequit homo, ad officium patientiæ virtutemque reservatis, studebant in dolore semper Authori gratias referre, semper Dei laudibus fraternisve hortatibus vacare. Agebat Benedictus advenientes sæpiùs ad se fratres de custodienda quam statuerat regula firmare, neque enim putare habetis, inquit, quod ex meo hæc quæ vobis statui decreta indoctus corde protulerim.

Ex decim quippe & septem Monasteriis quæ inter longos meæ crebra peregrinationis discursus optima comperi, hæc universa didici & vobis salubriter observanda contradidi. Bibliothecam quam de Roma nobilissimam copiosissimamque advexerat, ad instructionem Ecclesiæ necessariam, sollicitè servari integram, nè per incuriam fœdari, aut sparsim dissipari præcepit. Sed &

Et & hoc sedulus ejusdem solebat iterare
mandatum ; nè quis in electione Abbatis,
generis profapiam, & non magis vi-
vendi docendique probitatem putaret
esse quærendam. Et verè inquit dico
vobis quia in comparatione duorum
malorum, tolerabilius mihi multo est
totum hunc locum in quo Monasteri-
um feci, si sic judicaverit Dominus, in
solitudinem sempiternam redigi, quàm
ut frater meus carnalis quem novimus
viam veritatis non ingredi, in regendo
post me Abbatis nomine succedat. Ideo-
que multùm cavetote fratres semper,
nè secundùm genus unquam, ne deforis
aliunde vobis patrem quærat. Sed juxta
quod regula magni quondam Abbatis
Benedicti, juxta quod privilegii vestri
continent decreta, in conventu vestræ
congregationis communi consilio per-
quiratis, qui secundùm vitæ meritum
& sapientiæ doctrinam aptior ad tale
ministerium perficiendum digniorque
probetur, & quemcunque omnes unani-
mi charitatis inquisitione optimum
cognoscentes elegeritis : hunc vobis
accito Episcopo rogetis abbatem consue-

tā benedictione firmare : Nam qui carnali inquit ordine carnales filios generant carnali necesse est ac terrenæ suæ hæreditati carnales terrenosque quærant hæredes : At qui spirituales filios spirituali semine verbi procreant, spiritualia oportet sint cuncta quæ agunt. Inter spirituales suos liberos eum majorem qui ampliori spiritus gratia sic præditus æstiment quomodo terreni parentes quem primum partu fuderint : eum principium liberorum suorum cognoscere, & cæteris in partienda sua hæreditate præferendum ducere solent. Neque hoc reticendum, quòd venerabilis Abbas Benedictus ad temperandum sæpe longæ noctis tædium quam præ infirmitatis onere ducebat intonem, advocato lectore, vel exemplar patientiæ Job, vel aliud quid scripturarum quo consolaretur ægrotus, quo depressus in infimis, vivaciùs ad superna erigeretur, coram se recitari jubebat. Et quia nullatenùs ad orandum surgere non facile ad explendum solitæ Psalmodiæ cursum linguam vocemve poterat levare : dedit vir prudens
af.

affectū religionis dictante, per ſingulas diurnæ ſive nocturnæ orationis horas aliquos ad ſe fratrum quibus Pſalmos conſuetos duobus in choris reſonantibus, & ipſe cum eis quatinus poterat pſallendo, quod per ſe ſolum nequiverat; eorum juvamine ſuppleret. At ubi uterque Abbas laſſatus infirmitate diutinâ, jam ſe morti vicinum, nec regendo monaſterium idoneum fore conſpexerit tanta namque eos affecit infirmitas carnis, ut perficeretur in eis virtus Chriſti, ut cū quadam die deſiderantibus eis ſe invicem priuſquàm de hoc ſeculo migrarent videre & alloqui, Sigfridus in feretro deportaretur ad cubiculum, ubi Benediſtus & ipſe ſuo jacebat in grabato: eiſque uno in loco miniſtrorum manu compoſitis, caput utriuſque in eodem cervicali locaretur, lacrimabili ſpectaculo, nec tantum habuere virium ut propius poſita ora ad oſculandum ſe alterutrum conjungere poſſent. Sed & hoc fraterno compleverunt officio. Inſito Benediſtus cum eo, cumque uniſſis fratribus ſalubri conſilio acciit Abbatem

tem Ceolfridum, quem monasterio Beati Pauli Apostoli præfecerat, virum videlicet sibi non tam carnis necessitudine, quàm virtutum societate propinquum : & eum utrique monasterio cunctis faventibus, atque hoc utilissimum judicantibus, proposuit, patrem, salubre ratus per omnia ad conservandam pacem, unitatem, concordiamque locorum, si unum perpetuò patrem rectoremque tenerent, commemorans sæpius Israelitici regni exemplum, quod inexterminabile semper exteris nationibus inviolatumque perduravit, quamdiù unis iisdemque suæ gentis regebatur à Ducibus. At postquàm præcedentium causâ peccatorum inimico ab invicem est certamine diremptum, periit paulisper, & à sua concussum soliditate defecit. Sed & Evangelicam illam monebat sine intermissione recolendam esse sententiam, *Quia omne regnum in se ipso divisum desolabitur.*

LIB. II.

Igitur poſt hæc, reſolutis menſibus duobus, primò venerabilis ac Deo dilectus Abbas Sigfridus, pertranſito igne & aquâ tribulationum temporalium, inductus eſt in refrigerium ſempiternæ quietis, introiit in domum Regni cæleſtis, in holocauſtis perpetuæ laudationis reddens ſua vota Domino, quæ ſedulâ labiorum mundorum diſtinctione promiſerat, ac deinde adjuñctis aliis menſibus quatuor, vitiorum victor Benediſtus & virtutum patrator egregius, victus infirmitate carnis, ad extrema peruenit. *Nox ruit ibernis algida flatibus: Dies illi mox ſancta naſcitur æternæ felicitatis, ſerenitatis & lucis.* Convenerunt fratres ad Eccleſiam inſomnes, orationibus & pſalmis tranſigunt umbras noctis: & paternæ deceſſionis pondus, continuâ divinæ laudis modulatione, ſolantur. Alii cubiculum in quo æger, animo robuſtus, egreſſum mortis, & vitæ expectabat ingreſſum,

gressum, non deferunt. Euangelium, totâ nocte, pro doloris levamine quod & aliis noctibus fieri consueverat Presbytero legitur, Dominici corporis & sanguinis sacramentum, horâ exitus instanti, pro viatico datur. Et sic anima illa sancta longis flagellorum felicitium excocta atque examinata flammis luteam carnis fornacem deserit, & supernæ beatitudinis libera provolat ad gloriam. Cujus egressui victorioriocissimo, neque ab immundis spiritibus aliquatenus impediendo vel retardando, etiam Psalmus qui tum pro eo canebatur, testimonium dat. Namque fratres ad Ecclesiam principio noctis concurrentes, Psalterium ex ordine decantantes, ad octogesimum tunc & secundum cantando pervenerant Psalmum, qui habet in capite: *Dominus quis similis erit tibi?* Cujus totus hoc resonat textus: quod inimici nominis Christi, sive carnales sive spirituales, semper Ecclesiam Christi, semper animam quamque fidelem disperdere ac dissipare conentur: sed è contrâ ipsi confusi & conturbati sint perituri in
seculum,

ſeculum, enumerante illos Domino, cui non eſt quiſquam ſimilis, qui eſt ſolus altiffimus ſuper omnem terram. Unde rectè dabatur intelligi cœlitus diſpenſatum, ut talis diceretur Pſalmus, eâ horâ quâ exiret de corpore anima; cui, juvante Domino, nullus prævalere poſſet inimicus. Sextodecimo poſtquàm Monafterium fundavit anno, quievit in Domino Confefſor, pridie Iduum Januarii, ſepultus in Eccleſia Beati Apoſtoli Petri, ut quem degens in carne ſemper ſolebat amare, quo pendente, januaſ regni cœleſtis intrabat, ab hujus reliquiis & altari poſt mortem nec corpore longiùs abeſſet. Sexdecim (ut diximus) annos monafterium rexit, primos octo per ſe, ſine alterius aſſumptione Abbatis; reliquos totidem, viris venerabilibus & ſanctis Eaſterwino, Sigfrido, Ceolfrido Abbatibus ſe nomine, auctoritate & officio juvantibus, primo, quatuor annos, ſecundo, tres, tertio, unum. Qui & ipſe tertius, id eſt, Ceolfridus induſtrius per omnia vir, acutus ingenio, actu impiger, maturus animo, religionis Zelo

Zelo fervens, priùs (sicut & suprà meminimus) juvante Benedicto, Monasterium Beati Pauli Apostoli, septem annis fundavit, perfecit, rexit, ac deinde utrique monasterio, vel sicut rectiùs dicere possumus, in duobus locis posito uni monasterio Beatorum Apostolorum Petri & Pauli viginti & octo annos, sollerti regimine præsuit, & cuncta quæ suus predecessor egregia virtutum opera cœpit, ipse non segniùs perficere curavit. Siquidem, inter cætera monasterii necessaria, quæ longo regendi tempore disponenda comperit, etiam plura fecit oratoria; altaris & Ecclesiæ vasa, vel vestimenta omnis generis ampliavit, Bibliothecam utriusque monasterii, quam Benedictus Abbas magnâ cæpit instantiâ; ipse non minori geminavit industriâ. Ita ut tres pandectes novæ translationis, ad unum vetustæ translationis quem de Roma attulerat, ipse super adjungeret, quorum unum senex Romam rediens secum inter alia pro munere sumpsit; duos utrique Monasterio reliquit; dato quoque Cosmographorum codice mirandi operis

operis, quem Romæ Benedictus emer-
rat. Terram octo familiarum juxta
fluvium *Frefca*, ab Aldfrido Rege in
ſcripturis doctiſſimo, in poſſeſſionem
Monasterii Beati Pauli Apoſtoli com-
paravit; quem comparandi ordinem
ipſe, dum adhuc viveret Benedictus,
cum eodem Rege Aldfrido taxaverat,
ſed, priuſquam complere potuiſſet, o-
biit. Verum pro hac terra poſtmo-
dum, Ofredo regnante, Ceolfridus,
addito pretio digno, terram XX. fa-
miliarum in loco qui incolarum linguâ
ad villam *Sambuſce* vocatur, quia hæc
vicinior eidem monaſterio videbatur,
accepit. Miſſis Romam Monachis,
tempore recordationis Papæ Sergii,
privilegium ab eo, pro tuitione ſui
monaſterii inſtar illius quod Agatho pa-
pa Benedicto dederat, accepit, quod
Britannias perlatum, & coram Synodo
patefactum, præſentium Epiſcoporum
ſimul & magnifici Regis Aldfridi ſub-
ſcriptione confirmatum eſt, quomodo
etiam priuſ illud ſui temporis Regem
& Epiſcopos in Synodo publicè con-
firmâſſe non latet. Temporibus illius
tra-

tradens se Monasterio Beati Petri Apostoli, quod regebat veteranus ac religiosus, & in omni tam seculari quàm scripturarum scientia eruditus Christi famulus *Witmer*, Terram decem familiarum quam ab Aldfrido Rege in possessionem acceperat, in loco villæ quæ *Daldun* nuncupatur; eidem monasterio perpetuæ possessionis jure donavit.

At ubi Ceolfridus post multam regularis observantiæ disciplinam quam sibi ipsi pariter ac suus pater Benedictus providus ex priorum autoritate contribuit, post incomparabilem orandi Psallendique sollertiam, quâ ipse exerceri non desuit, post mirabilem & coërcendi improbos fervorem & modestiam consolandi infirmos, post insolitam rectoribus & escæ potúsque paritatem, & habitus vilitatem, vidit se jam senior & plenus dierum non ultra posse subditis ob impedimentum supremæ ætatis debitam spiritualis exercitii, vel docendo vel vivendo, præficere formam, multa diù secum mente versans; utiliùs decrevit, dato fratribus præcepto, ut juxta sui statuta pri-

privilegii, juxtaque regulam sancti Abbatis Benedicti, de suis ipsi patrem qui aptior esset eligerent, ipsi Beatorum Apostolorum ubi juvenis cum Benedicto fuerat, quatinus & ipse ante mortem aliquandiū seculi curis absolutus, liberiùs sibimet secretus quietè vacaret, & illi sumpto Abbate juveniore, perfectiùs juxta ætatem Magistri quæ vitæ regularis esset instituta servarent.

Obnitentibus licèt primò omnibus, & in lacrimas singultusque genua cum obsecratione crebrâ flectentibus, factum est quod voluit. Tantaque erat profiscendi cupido, ut tertio die ex quo fratribus secretum sui propositi aperuit, iter arriperet. Timebat enim quod evenit, nè priusquàm Romam pervenire posset, obiret, simul devitans, nè ab amicis sive juris principalibus quibus cunctis erat honorabilis, ejus cœpta retardarentur, & nè pecunia daretur illi à quibusdam, quibus retribuere pro tempore nequiret, hanc habens semper consuetudinem, ut si quis ei aliquid muneris offerret; hoc illi vel statim vel post intervallum compētens; non mi-

nore gratiâ rependeret. Cantatâ ergò primo mane missâ, in Ecclesia Beatæ Dei genetricis semperque virginis Mariæ, & in Ecclesia Apostoli Petri, pridie Nonas Junias, quinta feria, & communicantibus qui aderant ; continuò præparatur ad eundem. Conveniunt omnes in Ecclesia Beati Petri, ipse thure incenso & dictâ oratione, ad Altare, pacem dat omnibus, stans in gradibus, thuribulum habens in manu, hinc fleatibus universorum inter letanias resonantibus, exeunt, Beati Laurentii martyris oratorium quod in dormitorio fratrum erat obvium intrant, vale dicens ultimum de conservanda invicem dilectione, & delinquentibus juxta Evangelium corripiendis, ammonet omnibus, sicut fortè deliquissent gratiam suæ remissionis & placationis offert, omnes pro se orare, sibi placatos existere, si sint quos durius justo redarguisset obsecrat. Veniunt ad litus rursùm osculo pacis inter lacrimas omnibus dato, genua flectunt, dat orationem, ascendit navem cum comitibus. Accendunt & Diacones Ecclesiæ cereas ardentes & crucem

crucem ferentes auream, transit flumen, adorat crucem, ascendit equum, & abiit, relictis in Monasteriis suis fratribus numero fermè sexcentis.

Illo autem abeunte cum sociis, redeunt ad Ecclesiam fratres, se ac sua Domino fletibus & oratione commendant : Et post non grande intervallum, completâ horæ tertiæ psalmodiâ, rursum conveniunt omnes, quid agendum sit, consulunt, orando, psallendo, & jejunando, patrem citius à Deo quærendum decernunt, monachis Beati Pauli fratribus videlicet suis, per eorum quosdam qui aderant, necnon & suorum aliquos, quod decreverint, pandent. Assentiunt & illi, fit utrorumque animus unus, omnium corda sursum, omnium levantur voces ad Dominum.

Tandem die tertiâ, veniente Dominico die Pentecostes; conveniunt omnes, qui erant in Monasterio Beati Pauli seniorum non pauci. Fit una concordia, eadem utrorumque sententia. Eligitur itaque Abbas Hwetbertus; quia primis pueritiæ temporibus, eo-

dem in Monasterio, non solum regularis observantiâ disciplinæ institutus, sed & scribendi, cantandi, legendi ac docendi, fuerat non parvâ exercitatus industriâ. Romam quoque temporibus Beatæ memoriæ Sergii Papæ occurrens, & non parvo ibidem temporis spatio demoratus, quæ sibi necessaria iudicabat, dixit, descripsit, retulit. Insuper & duodecim ante hæc annos, Presbyterii est functus officio. Hic igitur electus Abbas ab omnibus utriusque præfati monasterii fratribus, statim assumptis secum aliquibus fratrum venit ad Abbatem Ceolfridum cursum navis qui oceanum transiret expectantem, & quem elegerant Abbatem nuntiat: Deo gratias, respondit, electionem confirmat, & commendatariam ab eo Epistolam Apostolico Papæ Gregorio deferendam suscepit, cujus memoriæ causam putavimus in hoc opere versus aliquot esse ponendos.

Domino in Domino Dominorum Dilectissimo, terque Beatissimo Papa, Gregorio, Hwetbertus humilis servus vester Abbas cænobii Beatissimi Apostolorum
prin-

principis Petri, in Saxonia i perpetuam
in Domino salutem. Gratias agere non
cesso dispensationi superni examinis,
una cum sanctis fratribus, qui mecum in
his locis ad inveniendam requiem ani-
mabus suis suavissimum Christi jugum
portare desiderant, quod te nostris tempo-
ribus tam glorificum electionis vas re-
gimini totius Ecclesiae praeficere dignatus
est, quatinus per hoc quo ipse impleris lu-
men veritatis & fidei etiam minores
quosque affatim jubare suae pietatis as-
pergeret. Commendamus autem tuae sanctae
benignitati, Dilectissime in Christo pater
& Domine, venerabiles patris nostri di-
lectissimi canos, Ceolfride videlicet Abba-
tis, ac nutritoris tutorisque nostrae spiri-
tualis in monastica quiete libertatis &
& pacis. Et primum quidem gratias a-
gimus sanctae & individuae Trinitati,
quod ipse etsi non sine maximo nostro,
dolore, gemitu, luctu, ac prosecutione
lacrimarum, a nobis abiit. Ad suae ta-
men diu desideratae quietis gaudia sancta
pervenit, dum ea quae juvenem se adiisse,
vidisse atque adorasse semper recordans
exultabat; etiam senio defessus, Beato-

rum Apostolorum devotus limina repetiit. Et post longos amplius XL. annorum labores, curasque continuas, quibus monasteriis regendis Abbatis jure præsuit incomparabili virtutis amore, quasi nuper ad conversationem vitæ cælestis accitus, ultimâ confectus ætate, & prope jam moriturus rursus incipit peregrinari pro Christo, quo liberiùs prisca sollicitudinum secularium spineta, camino spirituali fervens compunctionis ignis absumat. Deinde etiam vestræ Paternitati supplicamus, ut quod nos facere non mermus: vos erga illum ultimæ pietatis seduli munus expleatis, pro certo scientes quia etsi vos corpus habetis ipsius; & nos tamen & vos Deo devotum ejus spiritum sive in corpore manentem, sive carnis vinculis absolutum, magnum pro nostris excussibus apud supernam pietatem intercessorem habemus & patronum. Et cætera, quæ Epistolæ sequentia continent.

Reverso autem domum Hwetberto, advocatur Episcopus Acca, & solitâ illum in Abbatis officium benedictione confirmat: Quæ inter innumera Monasterii

nasterii jura quæ juvenili sagax solertiâ recuperabat, hoc in primis omnibus delectabile & gratificum fecit, sustulit ossa Easterwini Abbatis, quæ in porticu ingressus Ecclesiæ Beati Apostoli Petri erant posita, necnon & ossa Sigfridi Abbatis ac Magistri quondam sui, quæ foris sacrarium, ad meridiem fuerant condita, & utraque in una theca, sed medio pariete divisa recludens, intus in eadem Ecclesia Beati patris Benedicti composuit. Fecit autem hæc, die natalis Sigfridi, id est, undecimo Kalendarum Septembrium, quo etiam die contigit, mirâ Dei providentiâ, ut venerandus Christi famulus Withmer, cujus supra meminimus, excederet, & in loco ubi prædicti Abbates prius sepulti fuerant, ipse (qui eorum imitator fuerat) condere-
tur.

Christi verò famulus Ceolfridus (ut supradictum est) ad limina Beatorum Apostolorum tendens, priusquàm illò pervenisset, tactus infirmitate diem clausit ultimum: Perveniens namque *Lingonas*, circa horam diei tertiam,

decimâ ipsius diei horâ, migravit ad Dominum, & crastino in Ecclesia Beatorum Geminorum martyrum honorificè sepultus est, non solum Anglis genere, qui plusquam octoginta numero in ejus fuerant comitatu, sed & illius loci accolis, pro retardato tam reverendi senis desiderio, in lacrimas luctusque solutis. Neque enim facilè quisquam lacrimas tenere potuit, videns comites ipsius partim patre amisso, cœptum iter agere, partim mutata intentione, quâ Romam ire desiderarant, domum magis quâ hunc sepultum nunciarent reverti, partim ad tumbam defuncti inter eos quorum nec linguam noverant, pro inextinguibili patris affectu, residere.

Erat autem quando obiit annorum septuaginta quatuor, Presbyterii gradu functus annis quadraginta septem, Abbatis officium ministrans annis triginta quinque, vel potius annis tribus, quia scilicet à primo tempore quo Benedictus in honore Beatissimi Apostolorum principis suum cœpit condere monasterium, ipse illi comes individuus,

cooperator & Doctor regularis & monastica institutionis aderat. Cui ne prisca morem rigoris vel ætatis, vel infirmitatis vel itineris unquam minueret occasio; ex die quo de monasterio suo profectus abiit usque ad diem quo defunctus est, id est, à pridie nonas Junias usque ad Septimum Kalendarum Octobrium diem, per dies C. XIII. exceptis canonicis orationum horis, quotidie bis Psalterium ex ordine decantare curavit, etiam tunc ad hoc per infirmitatem deveniret, ut equitare non valens feretro caballario veheretur, quotidie missâ cantatâ salutaris hostiæ, Deo munus offerret, excepto uno, quo Oceanum navigabat, & tribus ante exitum diebus.

Obiit autem septimo Kalendarum Octobrium die, Anno ab incarnatione Domini Septingentesimo Sextodecimo, feria sexta, post horam nonam, in pratis memoratæ civitatis, sepultus in crastinum, ad austrum ejusdem civitatis, miliario primo, in monasterio Geminorum, astante ac psalmos resonante exercitu non parvo tam Anglorum qui cum eo
ad-

advenerant, quàm monasterii ejusdem,
vel civitatis incolarum. Sunt autem

* *Terge-
mini.*

* Gemini martyres in quorum monaste-
rio & Ecclesia conditus est, Speusip-
pus, Eleusippus, Meleusippus qui uno
partu matris editi, eadem Ecclesiæ fi-
de renati, simul cum avia sua Leo-
nilla, dignam loco illi sui Martyrii
reliquere memoriam, qui piam etiam
nobis indignis & nostro parenti opem
suæ intercessionis & protectionis impen-
dant.

Beda

*Beda Epistola ad Egbertum
Antistitem.*

Dilectissimo ac Reverendissimo Antistiti Ecberhto, Beda famulus Christi salutem. Memini te hesterno dixisse anno, cùm tecum aliquot diebus, legendi gratiâ in monasterio tuo demorarer, quòd hoc etiam anno velles, cùm in eundem devenires locum me quoque, ob commune legendi studium, ad tuum accipere colloquium. Quod si ita, Deo volente, posset impleri, non opus esset tibi hæc per literas scripta dirigere; cùm possem liberius ore ad os loquens quæque velim sive necessaria ducere, secretâ tibi allocutione suggerere. Verùm quia hoc nè fieret, superveniens (ut nosti) corporis mei valitudo prohibuit, agere tamen

men quod potui, erga dilectionem tuam fraternæ devotionis intuitu, curavi, mittendo videlicet per literas quod corporaliter veniendo per colloquutionem, nequiveram. Precorque te per Dominum, nè harum apices literarum arrogantia supercilium esse suspiceris, sed obsequium potius humilitatis ac pietatis veraciter esse cognoscas.

Exhortor itaque tuam (Dilectissime in Christo Antistes) sanctitatem, ut gradum sacrosanctum quem tibi Auctor graduum & spiritualium largitor charismatum committere dignatus est, sacrosanctâ operatione & doctrinâ confirmare memineris. Neutra enim hæc virtus sine altera, ritè potest impleri: Si aut is qui benè vivit docendi officium negligit, aut rectè docens Antistes rectam exercere operationem contemnit. Qui autem utrumque veraciter agit, profectò talis servus adventum Domini sui gratulabundus expectat, sperans se citius auditurum: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: Intra in gaudium Domini tui.* Si quis verò (quod

(quod absit) gradu Episcopatus accepto, nec seipsum à malis actibus benè vivendo, nec subditam sibi plebem castigando, vel admonendo corrigere curat : quid huic veniente Domino, horâ quâ non sperat, eventurum sit, Evangelica manifestè sententia declarat, quâ dicitur. *Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.*

Ante omnia sanè tuæ sanctæ Pater-
nitati suadeo, ut ab otiosis te confabu-
lationibus, obtrectionibus, cæterisque
linguæ indomitæ contagiis, pontificali
dignitate coerceas : divinis autem elo-
quiis ac meditationibus scripturarum
linguam simul & mentem occupes, &
maximè legendis beati Pauli Apostoli
Epistolis ad Timotheum & Titum,
sed & verbis sanctissimi Papæ Gregorii,
quibus de vita simul & vitiis Recto-
rum, sive in libro Regulæ Pastoralis,
sive in homeliis Evangelii, multum cu-
riosè disseruit, ut sit sermo tuus sem-
per sapientiæ sale conditus, eminent-
ior vulgari locutione, ac divino audi-
tui dignior elucescat. Sicut enim in-
decens

cens est, si vasa altaris sacrosancta vulgaribus unquam usibus ac vilibus prophanentur officiis, ita perversum omnimodo ac miserum est, si is qui ad consecranda in altari dominica sacramenta, ordinatus est, nunc quidem eisdem conficiendis sacramentis Domino famulaturus assistat, nunc egressus Ecclesiam ipso ore, eisque manibus quibus paulò antè sacra tractaverat, repente frivola loqui vel agere, Dominum offensurus incipiat.

Ad custodiendam verò linguæ vel operis munditiam, cum lēctione divinā, etiam societas eorum qui Christo fideli devotione famulentur plurimum juvat. Ut si quandò vel linguā lascivire vel operatio prava mihi subrepere cœperit, mox sociorum fidelium manū, nè cadere valeam, sustentar. Quod cū omnibus Dei famulis sibi met ita prospicere utilissimum sit, quanto magis illi gradui qui non suimet tantummodo curam agere, sed etiam erga commissam sibi Ecclesiam necesse habet studium salutis impendere, juxta illum qui dicit, *præter ea quæ extrin-*
secus

secus sunt instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Quod non ita loquor, quasi te aliter facere sciam, sed quia de quibusdam Episcopis famâ vulgatum est, quòd ita ipsi Christo serviant, ut nullos secum alicujus religionis aut continentiae viros habeant: sed potius illos qui risui, jocis, fabulis, commensationibus & ebrietatibus, cæterisque vitæ remissioribus illecebris subjugantur, & qui magis quotidie ventrem dapibus, quam mentem sacrificiis cœlestibus pascant. Quos tuâ sanctâ authoritate, si alicubi repereris, velim corrigas, moneasque illos tales suæ conversationis diurnæ sive nocturnæ testes habere, qui & actione Deo digna, & exhortatione congruâ prodesse populis, ac spirituale ipsorum antistitem opus juvare sufficiant: Lege enim Actus Apostolorum, & videbis, referente Beato Luca, quales secum comites Apostoli Paulus & Barnabas habuerint, quid etiam ipsi, ubicunque devenissent, operis egerint. Statim
nam-

namque ut civitates vel Synagogas ingressi sunt, verbum Dei prædicare, & per omnia disseminare curabant. Quod etiam te, dilectissimum mihi caput, sagaciter cupiam, ubicunque potes implere. In hoc consecratus es, ut verbum Euangelizes, virtute multâ præbente tibi auxilium ipso Rege virtutum Domino nostro Jesu Christo. Quod ita ritè perficies si ubicunque perveneris, mox collectis ad te ejusdem loci incolis, verbum illis exhortationis exhibueris, simul & exemplum vivendi unâ cum omnibus qui tecum venerint quasi cœlestis militiæ Ductor ostenderis.

Et quia latiora sunt spatia locorum, quæ ad gubernacula tuæ Diœcesis pertinent, quàm ut solus per omnia discurrere & in singulis viculis atque agellis verbum Dei prædicare, etiam anni totius emenso curriculo, sufficias, necessarium satis est, ut plures tibi sacri operis adiutores asciskas, Presbyteros videlicet ordinando, atque instituendo Doctores, qui in singulis viculis prædicando Dei verbo, & consecrandis

mysteriis

mysteriis cœlestibus, ac maximè peragendis sacris baptismatis officiis, ubi oportunitas ingruerit, insistant. In quâ videlicèt prædicatione populis exhibendâ, hoc præ cæteris omni instantia procurandum arbitror, ut fidem catholicam quæ Apostolorum Symbolo continetur, & Dominicam orationem, quam Sancti Euangelii nos Scriptura edocet, omniū qui ad tuum regimen pertinent, memoriæ radicitus infingere cures. Et quidem omnes qui latinam linguam lectionis usu didicerunt, etiam hæc optimè didicisse certissimum est: sed idiotas, hoc est, eos qui propriæ tantum linguæ notitiam habent, hæc ipsa suâ linguâ dicere, ac sedulo decantare facito. Quod non solum de laicis, id est, in populari adhuc vita constitutis, verum etiam de clericis sive monachis qui latinæ sunt linguæ expertes fieri oportet. Sic enim fit, ut cœtus omnis fidelium quomodo fidelis esse, quâ se firmitate credendi contra immundorum spirituum certamina munire atque armare debeat, discat. Fit ut chorus omnis Deo supplicantium

F

quid

quid maximè à Divina clementia quari oporteat, agnoscat. Propter quod & ipse multis sæpè sacerdotibus idiotis hæc utraque, & Symbolum videlicèt, & Dominicam orationem in linguam Anglorum translatam obtuli. Nam sanctus Antistes Ambrosius hoc de fide loquens admonet, ut verba Symboli matutinis semper horis fideles quique decantent, & hoc se, quasi antidoto spirituali, contra diaboli venena quæ illis interdium vel noctu, astu maligno, objicere posset, præmuniant. Orationem verò Dominicam sæpiùs cantari ipsa etiam nos consuetudo sedulæ deprecationis ac genuum flexionis docuit.

Quod si hæc ut suggerimus in regendis pascendisque Christi ovibus tua Pastoralis auctoritas perfecerit, dici non potest quantum tibi supernæ mercedis apud Pastorem Pastorum in futuro præparaveris. Quanto enim rariora hujus sacratissimi operis in Episcopis nostræ gentis exempla reperis, tanto altiora singularis meriti recipies; utpote qui populum Dei, per crebram Symboli vel orationis sacræ decantati-

onem

onem, ad intellectum, amorem, spem, fidem, & inquisitionem eorundem quæ decantantur, cælestium donorum, paternâ pietate ac sollicitudine provocatum accenderis, sicut è contrario si commissum tibi à Domino negotium minùs diligenter compleveris, pro retentione talenti, cum servo nequam & pigro partem es recepturus in futuro: maxime si temporalia ab illis commoda requirere atque accipere præsumperis, quibus nulla cœlestis beneficii dona rependere probaveris. Cum enim Dominus mittens ad Euangelizandum dixisset, *Euntes autem prædicate dicentes quia appropinquat regnum cælorum*: paulò post adjunxit, dicens, *Gratis accepistis, gratis date*; *Nolite possidere aurum, neque argentum*. Si ergo illos gratis Euangelium prædicare iussit, neque aurum vel argentum, vel aliquid pecuniæ temporalis ab eis quibus prædicabant accipere permisit: quid rogo i. his qui his contraria gerunt, periculi imminet?

Attende quid gravissimi sceleris illi commiserint qui & terrena ab auditoribus

ribus suis lucra diligentissimè requirere, & pro eorum salute æterna, nihil omnino prædicando, vel exhortando, vel increpando, laboris impendere contendunt. Sollicitè atque intentione curiosâ (Antistes Dilectissime,) perpende. Audivimus enim, fama est, quia multæ villæ atque viculi nostræ gentis in montibus sint inaccessis, ac saltibus dumosis positi ubi nunquam multis transeuntibus annis sit visus Antistes, qui ibidem aliquid ministerii aut gratiæ cœlestis exhibuerit : quorum tamen nec unus quidem à tributis Antistiti reddendis esse possit immunis ; nec solum talibus locis desit Antistes qui manus impositione baptizatos confirmet, verum & omnis doctor qui eos vel fidei veritatem vel discretionem bonæ ac malæ actionis edoceat, absit. Sicque fit, ut Episcoporum quidem non solum gratis Evangelizent, vel manus fidelibus imponant ; verum etiam, quod gravius est, acceptâ ab auditoribus suis pecuniâ, quam Dominus prohibuit, opus verbi quod Dominus iussit exercere contemnant : quum Deo dictus pontifex

Samuel,

Samuel, longè aliter fecit omni populo teste legatur. Itaque conversatus, inquit, coram vobis ab adolescentia mea usque ad diem hanc, ecce præsto sum loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, an asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi: & contemniam illud hodiè, restitnamque vobis. Et dixerunt, Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu aliqujus quippiam. Cujus innocentia ac justitia merito, inter primos populi Dei duces & sacerdotes annumerari, atque in precibus suis superno auditu atque alloquio dignus existere meruit, dicente Psalmographo, *Moses & Aaron in sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos qui invocant nomen ejus usque loquebatur ad eos.*

Si autem aliquid utilitatis fidelibus conferre manus impositionem, quâ Spiritus Sanctus accipitur, credimus & confitemur: constat è contrario, quod hæc ipsa utilitas eis quibus manus impositio defuerit, abest. Cujus nimirum

rum privatio boni ad quos amplius
 quàm ad ipsos respicit Antistites qui
 illorum se promittunt esse præfules,
 quibus spiritalis officium præfulatus
 exhibere aut negligunt aut nequeunt?
 Cujus totius facinoris nulla magis quàm
 avaritia causa est. Contra quam dis-
 putans Apostolus, in quo Christus lo-
 quebatur, aiebat, *Radix omnium ma-
 lorum cupiditas est.* Et rursùm, *neque
 avari inquit, regnum Dei possidebunt.*
 Quùm enim Antistes dictante amore
 pecuniæ majorem populi partem, quàm
 ulla ratione per totum anni spatium
 paragrare prædicando, aut circuire va-
 luerit, in nomen sui Præfulatus as-
 sumperit: satis exitiale & sibimet ipsi,
 & illis quibus falsò præfulis nomine
 prælatus est, comprobatur concinnare
 periculum.

Hæc tuæ sanctitati Dilectissime, An-
 tistes, paucis de calamitate quâ nostra
 gens miserrimè laborat, insinuans ob-
 secro sedulus, ut hæc quæ perversi-
 simè agi conspicias quantum vales ad
 rectam vitæ normam revocare conten-
 das. Habes enim, ut credo promptissi-
 mum

mum tam iusti laboris adiutorem Re-
 gem videlicet Ceoluulfum, qui & pro
 insita sibi dilectione religionis, quic-
 quid ad regulam pietatis pertinet, firmâ
 protinus intentione adjuvare curabit,
 & maximè illa quæ tu quùm sis pro-
 pinquus illius amantissimus, bona cœ-
 peris, ipse ut perficiantur opitulari cu-
 rabit. Quapropter velim solerter illum
 admoneas, ut in diebus vestris statum
 nostræ gentis Ecclesiasticum in melius
 quàm hætenùs fuerat instaurare * cure-^{forte}
 ris. Quod non alio magis, ut mihi ^{curet.}
 videtur potest ordine perfici, quàm si
 plures nostræ genti consecrentur An-
 tistites, exemplumque sequamini Legi-
 slatoris, qui quùm solus iurgia ac
 pondus Israeliticæ plebis sustinere non
 posset, elegit sibi divîno adjutus con-
 silio, & consecravit septuaginta seniores
 quorum curâ atque auxilio impositum
 sibi onus ferre levius posset. Quis e-
 nim non videat quanto sit melius tam
 enorme pondus Ecclesiastici regiminis
 in plures, qui hoc dispertitum facilius
 ferant, dividi, quàm unum, sub fasce
 quem portare non possit, opprimi. Nam

& sanctus Papa Gregorius, quum de fide nostræ gentis quæ adhuc futura & conservanda erat in Christo, ad Beatissimum Archiepiscopum Augustinum missis literis disputaret, duodecemin ea Episcopos, postquam ad fidem venerunt, ordinandos esse decrevit. In quibus, Eburacensis Antistes, accepto à sede Apostolica pallio, metropolitani esse deberat. Quem profectò numerum Episcoporum velim modò tua sancta paternitas, patrocinate præsidio piissimi ac Deo directi Regis præfati, solerter implere contendat, quatenus abundante numero magistrorum, perfectius Ecclesia Christi in his quæ ad cultum sacre religionis pertinent, instituitur. Et quidem novimus quia per iucuriam Regum præcedentium, donationesque stultissimas factum est, ut non facilè locus vacans ubi sedes Episcopalis nova fieri debeat invenire valeat.

Quapropter commodum duxerim, habito majori concilio & consensu, edicto prospiciatur locus aliquis monasteriorum ubi sedes fiat Episcopalis.

Et

Et ne fortè Abbas vel monachí huic decreto contrarire ac resistere tentaverint, detur illis licentia, ut de suis ipsi eligant eum qui Episcopus ordinetur, & adjacentium locorum quotquot ad eandem diœcesim pertineant, unà cum ipso monasterio curam gerat Episcopalem: aut si fortè in ipso monasterio qui Episcopus ordinari debeat invenire nequeat, in ipsorum tamen juxta statuta sanorum pendeat examine, qui de sua diocesi ordinetur Antistes. Quod si hoc, ita ut suggerimus, Domino adjuvante, perfeceris, facillimè, ut arbitramur, hoc obtinebis, ut juxta decreta sedis Apostolicæ, Eboracensis Ecclesia Metropolitanum possit habere Pontificem. Ac si opus esse visum fuerit, ut tali monasterio, causâ Episcopatus suscipiendi, amplius aliquid locorum ac possessionum augeri debeat, sunt innumera, stilo stultissimo, ut novimus omnes, in Monasteriorum ascripta vocabulum, sed nihil prorsus monasticæ conversationis habentia: è quibus aliqua velim de luxuria ad castitatem, de vanitate ad veritatem, de

de intemperantiâ ventris & gulæ ad continentiam & pietatem cordis synodicâ auctoritate transferantur, atque in adjutorium sedis Episcopalis quæ nuper ordinare debeat, assumantur.

Et quia hujusmodi maxima & plura sunt loca, quæ, ut vulgò dici solet, neque Deo neque hominibus utilia sunt, quia videlicet neque regularis secundum Deum ibidem vita servatur, neque illa milites sive comites secularium potestatum qui gentem nostram à barbaris defendunt, possident; si quis in eisdem ipsis locis pro necessitate temporum sedem Episcopatus constituere, non culpam prævaricationis incurrere; sed opus virtutis magis agere probabitur. Quomodo enim in peccatum reputari potest, si injusta principum judicia recto meliorum principum examine, corrigantur: ac mendax stilus scribarum iniquorum discretâ prudentium sacerdotum sententiâ deleatur, ac redigatur in nihilum, juxta exemplum sacræ historiæ, quæ tempora Regum Judæ à David & Salomone ad usque ultimum. Zedechiam describens, nonnullos quidem

dem in eis religiosos, sed plures re-
probos extitisse designat, vicibusque
alternantibus, nunc impios bonorum
qui ante se fuerant facta reprobare,
nunc è contrà justos impiorum qui se
præcesserant gesta nociva, prout dig-
num erat, juvante se Dei spiritu,
per prophetas sanctos ac sacerdotes
omni instantia correxisse, juxta illud
Beati Esaiaë præcipientis ac dicentis,
*Dissolve obligationes violentarum com-
mutationum. Dimittè confractos in re-
missionem, & omnem conscriptionem ini-
quam dirumpe.* Quo exemplo, tuam
quoque sanctitatem decet cum religi-
oso Rege, nostræ gentis irreligiosa, &
iniqua priorum gesta atque scripta
convellere, & ea quæ Provinciæ nostræ,
sive secundum Deum, sive secundum
seculum, sint utilia, prospicere: ne
nostris temporibus vel religione cessante,
amor timorque interni deferatur inspe-
ctoris, vel raresciente copiâ militiæ se-
cularis, absint qui fines nostros à bar-
barica incursione tueantur. Quod e-
nim turpe est dicere, tot sub nomine
monasteriorum loca, hi qui Monachicæ
vitæ

vitæ prorsus sunt expertes in suam
 ditionem acceperunt, sicut ipsi melius
 nostis, ut omnino desit locus, ubi filii
 nobilium aut emeritorum militum pos-
 sessionem accipere possint, ideoque va-
 cantes ac sine conjugio, exacto tempore
 pubertatus, nullo continentiae propo-
 sito perdurent, atque hanc ob rem vel
 patriam suam, pro qua militare debu-
 erant, trans mare abeuntes relinquant,
 vel majore scelere atque impudentiâ,
 qui propositum castitatis non habent,
 luxuriæ ac fornicationi deserviant,
 neque ab ipsis sacratis Deo virgini-
 bus abstineant.

At alii graviore adhuc flagitio,
 quàm sint ipsi laici & nullius vitæ re-
 gularis, vel usu exercitij, amore præ-
 diti, datâ Regibus pecuniâ, emunt sibi
 sub pretextu construendorum monaste-
 rium territoria, in quibus suæ liberiùs
 vacent libidini, & hæc insuper in jus
 sibi hæreditarium, Regalibus, edictis fa-
 ciunt ascribi, ipsas quoque litteras pri-
 vilegiorum suorum, quasi veraciter Deo
 dignas, Pontificum, Abbatum & Po-
 testatum seculi obtinent subscriptione
 con-

confirmari. Sicque usurpatis sibi agellis, sive vicis, liberi exinde à divino simul & humano servitio, suis tantum inibi desideriis laici monachis imperantes deserviunt: Imò non monachos ibi congregant, sed quoscunque, ob culpam inobedientiæ, veris expulsos monasteriis, alicubi fortè oberrantes invenerint, aut evocare monasteriis ipsi valuerint, vel certè quos ipsi de suis satellitibus ad suscipiendam tonsuram promissâ sibi obedientiâ Monachicâ invitare quiverint. Horum distortis cohortibus, suas quas instruxere cellas implent, multumque informiatque inaudito spectaculo, iidem ipsi viri modò conjugis ac liberorum procreandorum curam gerunt, modò exurgentes de cubilibus quid intra septa monasteriorum geri debeat, sedulâ intentione pertractant. Quin enim suis conjugibus simili imprudentiâ construendis, ut ipsi aiunt, monasteriis loca conquirunt, quæ pari stultitiâ cum sint laicæ, famularum se Christi permittunt esse rectrices. Quibus aptè convenit illud vulgi proverbium, quia vespæ favos qui-

quidem facere cū possint, non tamen in his mella, sed potiùs venena thesaurizent.

Sic per annos circiter triginta, hoc est, ex quo Alfred Rex humanis rebus ablatus est, provincia nostra vesano illo errore dementata est, ut nullus penè exinde præfectorum extiterit qui non huiusmodi sibi monasterium indibus suæ Præfecturæ comparaverat, suamque simul conjugem pari reatu nocivi mercatus astrinxerat: ac prævalente pessimâ consuetudine ministri quoque Regis ac famuli idem facere sategerint. Atque ita, ordine perverso, innumeri sint inventi, qui se Abbates pariter & Præfectos sive ministros aut famulos Regis appellant, qui etsi aliquid vitæ Monasterialis ediscere laici non experiendo sed audiendo potuerint, à persona tamen illa ac professione quæ hanc docere debeat, sunt funditus exortes. Et quidem tales repentè (ut nosti) tonsuram pro suo libitu accipiunt, suo examine de laicis non monachi, sed Abbates efficiuntur. Sed quia præfatæ virtutis nec notitiam

probantur habere nec studium, quid his aliud quàm Euangelica convenit maledictio illa, quâ dicitur, *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt?* Quæ nimirum cæcitas posset aliquandò terminari, ac regulari disciplinâ cohiberi, & de finibus sanctæ Ecclesiæ cunctis, Pontificali ac Synodica auctoritate, procul expelli, si non ipsi Pontifices magis hujusmodi sceleribus opem ferre atque astipulari probarentur: qui non solum hujusmodi decreta injusta justis infringere decretis non curant, verùm suis potiùs subscriptionibus, (ut præfati sumus) confirmare satagunt: eadem ipsi Phylargyria dictante, ad confirmandum malè scripta, quâ emptores ad comparandum hujusmodi monasteria coacti.

Multa quidem adhuc tibi possem de his & hujusmodi prævaricatoribus quibus nostra Provincia miserrimè vexatur, his intimare literis, si non teipsum noscem hæc eadem certissimè cognovisse. Nam neque hæc ita scripsi, quasi te ea quæ antea nescires essem docturus, sed ut te amicâ exhortatione
com-

commonerem ea quæ optimè noveras errata, diligenti prout vales instantiâ corrigere.

Etiam jamque te multum deprecor atque obtestor in Domino, ut commissum tibi gregem, sedulus ab irruentium luporum improbitate tuearis: teque non mercenarium, sed Pastorem constitutum esse memineris, qui amorem summi Pastoris, solerti ovium ipsius pastione demonstrates, proque eisdem ovibus, si ita res proposcerit, cum beato Apostolorum Principe, animam ponere paratus sis.

Precor sollicitè præcaveas, ne cum idem Princeps Apostolorum, cæterique fidelium gregum Duces, in die Judicii, maximum suæ pastoralis curæ fructum Christo obtulerint, tuarum aliqua pars ovium inter hœdos, ad sinistram judicis secerni, atque in æternum cum maledictione mereatur ire supplicium: Quin potius ipse tunc eorum numero merearis ascribi, de quibus ait Esaias, *Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortissimam.* Tui namque est officii diligentissimè prospicere, quid
in

in singulis monasteriis tuæ parochiæ
recti, quid perversi geratur: ne vel
Abbas regularum inscius aut con-
temptor, vel Abbatissa minùs digna fa-
mulorum famularumve Christi præpo-
natur examini, nec rursùm provisioni
spiritualium magistrorum contemptrix, &
indisciplinata contumacium auditorum
turba resultet, maximè quia (sicut
vulgò fertur,) dicere estis soliti, quòd
non ad Regum curam, non ad aliquo-
rum sæcuali principum causam, sed ad
vestrùm tantummodò Antistitem in-
quisitionem atq; examen, quid in singulis
monasteriis agatur pertineat, nisi forte in
monasteriis quilibet in ipsos principes
peccasse comprobetur. Tui, inquam, est
officii procurare ne in locis Deo conse-
cratis Diabolus sibi regnum usurpet, nè
pro pace discordia, pro pietate jurgia,
pro sobrietate ebrietas, pro charitate &
castitate, fornicationes & homicidia sibi
sedem vendicent: ne apud te inveniantur
aliqui, de quibus meritò quærat ac di-
catur, vidi impios sepultos, qui cùm ad-
viverent, in loco sancto erant, & lauda-
bantur in civitate, quasi justorum operum.

Eorum quoq; qui in populari adhuc vita continentur sollicitam te necesse est curam gerere, ut sicut in primordio hujus Epistolæ præmonuimus, sufficientes eis Doctores vitæ salutaris adhibere memineris, & hoc eos inter alia discere facias, quibus operibus maximè Deo placere, à quibus se debeant, qui Deo placere desiderant abstinere peccatis, quâ cordis sinceritate in Deum credere, quâ divinam clementiam supplicantes debeant devotione precari, quàm frequenti diligentia signaculo se Dominicæ crucis, suaq; omnia adversum continuas immundorum spirituum insidias necesse habeant munire, quàm salutare sit omni Christianorum generi quotidiana Domini corporis ac sanguinis perceptio, juxta quod Ecclesia Christi per Italiam, Galliam, Africam, Græciam, ac totum orientem solerter agere nōsti. Quod videlicet genus religionis, ac Deo devotæ sanctificationis tam longè à cunctis penè nostræ Provinciæ laicis per incuriam docentium quasi prope peregrinum abest, ut hi qui inter illos religiosiores esse videntur non nisi in Natali Domini, & Epiphania, & Pascha,

facrosanctis mysteriis communicare præsumant, cum sint innumeri innocentes & castissimæ conversationis pueri ac puellæ, juvenes & virgines, senes & anus, qui absq; ullo scrupulo controversiæ, omni die Dominico, siue etiam in Natalitiis sanctorum Apostolorum, siue Martyrum, quomodo ipse in sancta Romana & Apostolica Ecclesia fieri vidisti, mysteriis coelestibus communicare valeant. Ipsi etiam conjugati, si quis sibi mensuram continentia ostendat, & virtutem castitatis insinuet, idem & licenter possint, & libenter facere velint.

Hæc tibi (Sanctissime Antistes) & tuæ dilectionis intuitu, & generalis gratiæ utilitatis, breviter adnotare studui, multum desiderans, multumque exhortans, ut gentem nostram à vetustis abstrahere cures erroribus, & ad certiorē & directiorem vitæ callem reducere satagas: Et si sunt aliqui cujusbet gradus siue ordinis viri, qui tamen bona cœpta retinere atque impedire conentur, tu tamen propositum sanctæ virtutis, supernæ memor retributionis, ad firmum usque finem perducere con-

tendas. Scio namque nonnullos huic
 nostræ exhortationi multum contradi-
 cturos, & maximè eos qui seipsum illis
 facinoribus à quibus te prohibemus
 esse sentiunt irretitos: sed meminisse
 te decet Apostolicæ responsionis, *Quia
 obedire oportet Deo magis quam homini-
 bus.* Mandatum quippe est Dei, *Vendite
 quæ possidetis, & date eleemosynam.*
*Et nisi quis renunciaverit omnibus quæ
 possidet, non potest meus esse discipulus.*
 Traditio autem moderna est quorun-
 dam, qui se Dei famulos esse pro-
 tentur, posse non vendere,
 * iterum & comparare non habita. Qui
 ergò fronte audet quisquam ad servi-
 tium Domini accessurus, vel eas quas
 in sæculari vita habuerat retentare,
 vel sub prætextu vitæ sanctioris, illas
 quas non habuerat congregare divitias:
 cum & Apostolica sit notissima censu-
 ra, quæ Ananiam & Sapphiram hoc
 facere molientes, non ullo pœnitentiæ
 vel satisfactionis remedio corrigere, sed
 ipsa statim mortis ulticis acceleravit
 damnatione punire? Et quidem illi non
 aliena colligere, sed sua incongruè reti-

* F. Ve.
 7m.

nere maluerunt. Unde manifestè pa-
 tet, quàm longè abstiterit animus A-
 postolorum à suscipiendis pecuniarum
 acquisitionibus, qui sub illa propriè
 regula Domino serviebant, *Beati pau-
 peres, quia vestrum est regnum cælorum* :
 Et è contrà, partis sinistræ proposito ni-
 hilominùs instituebantur exemplo : *Væ
 vobis divitibus, quia habetis consola-
 tionem vestram*. An fortè errasse, ac
 mendacium scripsisse putamus Aposto-
 lum, quùm nos admonens dicebat,
*Fratres, nolite errare, statimque sub-
 texuit. Neque avari, neque ebriosi, ne-
 que rapaces regnum Dei possidebunt*. Et
 iterum, *Hoc autem scitote, quod omnis
 fornicator, aut immundus, aut avarus,
 aut rapax, quod est Idolorum servitus,
 non habet hæreditatem in regno Christi
 & Dei*. Quùm ergò Apostolus ava-
 ritiam & rapacitatem Idolatriam ma-
 nifestè cognominet, quomodò putan-
 dum est errâse eos, qui vel subscri-
 ptioni avari mercatus, Rege licèt im-
 perante, manum subtraxerint, vel ad
 radendas inutiles scripturas ac subscri-
 ptiones, eorum manum apposuerint.

Et quidem miranda est temeritas stultorum; vel potius deflenda miseria cæcorum, qui cum sine ullo respectu superni timoris, ea quotidie quæ Apostoli ac Prophetæ, afflatu sancti spiritus, scripserunt, rescindere, ac nihili pendere probantur: illud è contra, quod ipsi vel similes ipsorum instinctu avaritiæ vel luxuriæ scripserunt, quasi sanctum ac divinitus cautum eraderes atque emendare formidant, in morem, ni fallor, Ethnicorum, qui contempto veri Dei cultu, ea quæ ipsi sibi de corde suo fixerunt ac fecerunt, numina venerantur, timent, colunt, adorant & obsecrant, Dominicâ illâ infectione dignissimi, quâ Phariseos cum suas deuteroscenes legi Dei præponerent, redarguit, dicens. *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* Qui si etiam chartas protulerint in defensionem concupiscen-
 tiarum suarum adscriptas, ac nobilium personarum subscriptione confirmatas: Tu nunquam precor Domipicæ sanctionis obliviscaris, quâ dicitur, *Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus*

cælestis eradicabitur. Et certè à te discere vellem (Dilectissime Antistes) Domino protestante ac dicente, *Quia lata porta & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam : cùm angusta porta & arcta via [sit] quæ ducit ad vitam, & pauci sint qui inveniunt eam : quid de eorum vita vel salute æterna confidas, qui toto vitæ suæ tempore per latam portam & spatiosam incedere viam noscuntur, & ne in minimis quidem rebus voluptati suæ vel corporis vel animi causâ supernæ retributionis obsistere vel repugnare curabant, nisi fortè per eleëmofynas, quas inter concupiscentias quotidianas ac delitias, pauperibus dare videbantur, criminibus absolvi posse credendi sunt, quùm manus ipsa & conscientia quæ munus offerat Deo, munda ac à peccatis esse debeat absoluta, aut certè per mysteria sacrosanctæ oblationis, quibus ipsi dum viverent, indigni extiterant, per alios jam mortui redimi posse sperandi sunt. An fortè permodica illis culpa videtur concupiscentiæ ? De qua &*

paulo latiùs disputem. Hæc virum prophetiæ spiritu plenissimum à sorte sancto: um fecit extorrem, Achan communione anathematis polluit ac perdidit, Saul regni infulis nudavit, Giezi prophetiæ meritis privavit, ac perpetuæ lepræ peste cum suo semine fœdavit, Judam Iscariotem, de Apostolatus gloria deposuit, Ananiam & Sapphiram, (de quibus prædiximus) monachorum collegio indignos, corporis morte multavit, &, ut ad superiora veniamus, hæc Angelos cælo dejecit, & Protoplastos à Paradiso perpetuæ voluptatis expulit: Et si nôsse vis, hic est ille triceps inferorum canis, cui Fabulæ Cerberi nomen indiderunt, à cujus rabidis dentibus nos prohibens, Johannes Apostolus ait, *Charissimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum & superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.* Hæc contra virus avaritiæ breviter sunt dicta. Cœterum

Ad Egbertum Antistitem.

terùm si de ebrietate, commestatione, luxuria, & cæteris hujusmodi contagionibus pari ratione tractare voluerimus, Epistolæ modus in immensum extenderetur,

Gratia te summi Pastoris ad pastionem ovium suarum salutiferam, perpetuò conservet incolumem, Dilectissime in Christo Antistes. Scripta Non. Novembr. Indictione tertiâ.

In-

7
centum et octiduum communione
laxitate et caritate et alimodi carita-
tibus et alimodi caritate et alimodi
caritate et alimodi caritate et alimodi

et alimodi caritate et alimodi
caritate et alimodi caritate et alimodi
caritate et alimodi caritate et alimodi
caritate et alimodi caritate et alimodi
caritate et alimodi caritate et alimodi

*Incipit succinctus Dialogus Ec-
clesiasticæ Institutionis, à
Domno Ecgberhto Archie-
piscopo Eburacæ civitatis con-
positus.*

Primâ fronte præsentis paginæ,
tuam venerabilem petimus fan-
ctitatem, ut ea quæ sacrorum
apicum attestatione, ad Pon-
tificalem providentiam à no-
bis directâ sunt, grato animo cum cha-
ritate suspicias, (charitas enim ædifi-
cat) & si qua in eis acceptione viden-
tur digna, fraternitatis tuæ Chirogra-
pho firmentur; si qua verò minùs aptè
prolata noscuntur, tu quasi subtilissi-
mus interpret utilisiora interferere non
de-

Egberti Dialogus,

dedigneris: & post informationem eorum quæ ad te missa sunt verborum, Beatitudinis tuæ consilia nobis litterarum characteribus insinuare cupimus; quatenus vicissim membranis discurrentibus, unum atque id ipsum sentiamus vinculis Charitatis innexi. Ut autem fraternitas tua certiùs de supradictis judicare possit; proponimus utraque simul, consulta videlicet & responsa.

Interrogatio.

Si necessitas coëgerit; in quantum valet Juramentum Episcopi, Presbyteri, vel Diaconi, sive Monachi?

Responsio.

Ordines supradicti secundum gradus promotionis habeant potestatem protestandi: Presbyter secundum numerum 120. tributariorum; Diaconus verò juxta numerum 60. manentium; Monachus verò secundum numerum 30. tributariorum. Sed hoc in criminali causâ. Cæterum si de terminis agrorum oritur
al-

De Ecclesiastica Institutione.

altercatio, Presbytero liceat juramenti sui adtestatione terram videlicet unius tributarii, in jus transferre Ecclesiæ. Duobus quoque Diaconis id ipsum conceditur. Testificatio verò trium monachorum in id ipsum sufficiat.

Interrogatio.

Presbyter, Diaconus, si possunt testes fieri verborum novissimorum, quæ à morientibus fiunt de rebus suis?

Responsio.

Adsumat etiam secum unum vel duos: ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum, nè fortè sub prætextu avaritiæ propinqui defunctorum his contradicant quæ ab Ecclesiasticis dicuntur, solo Presbytero vel Diacono perhibente testimonium.

Interrogatio.

Presbyter Diaconus, sive Monachus, si in nefandis accusantur facinoribus, nullo
ex-

existente evidenti argumento : quâ ratione si inculpabiles sunt, possunt expiari?

Responsio.

Dum constat fidele testimonium esse in ore duorum vel trium testium; nos ne fortè videamur angusto iudicio eum qui sine peccato est opprimere, & factâ testium difficultate obruarur innocentia : liceat accusato sub Regula constituto cuilibet ex his tribus gradibus, Presbyteri scilicet, Diaconi, vel Monachi, testes producere ad purificandum se. Sat enim satis est, exinde duos vel tres quos poterit secum educere ad defensionem sui. Cui verò defunt excusatores, vel propter terrorem accusantium, ipse solus sibi sufficiat in defensione innocentiae suæ, quem nec visus testium nec filii procreati produnt culpabilem. Inhonestum est enim ut aut per negligentiam Sacerdotum iniquitas cumuletur, aut per inopiam * iurium opprimatur puritas. Pro idcirco sancimus, eum cui crimen impingitur, ut ponat super caput suum crucem Domini,

De Ecclesiastica Institutione.

Domini, & testetur per viventem in secula, cujus patibulum est crux, sese immunem esse à peccato hujusmodi: & sic omnia dimittenda sunt iudicio Dei.

Interrogatio.

Presbyter vel Diaconus, si examinatus corrupti inveniuntur, quâ vigilantia pastorum præcavendum est, nè ab officio quidem remoti in alia Diocesi præemptent ministrare, ac per hoc nonnulli scandalizentur?

Responsio.

Presbyter vel Diaconus, si clarescentibus culpis à proprio Episcopo * *c.* Ejed.* lectus in Ecclesiâ aliâ ministrare pertemptaverit: mox ut cognitum fuerit, ab Episcopo cujus est Diocesis expellatur; & sic per omnes sedes Ecclesiarum nunquam stabilis, semper vagus & profugus versetur, donec longâ afflictione humiliatus redeat ad sustinenda jura Ecclesiastica.

Inter-

Interrogatio.

*Quid habemus de sacris ministeriis
quæ ante dampnationem, Presbyter cor-
ruptus peregit, vel quæ postea dampnatus
inconsultè usurpavit?*

Responsio.

Ministeria verò quæ, usurpato no-
mine Sacerdotis, non dicatus ignorante
populo peregit, minimè credimus ab-
jicienda: nam malè bona ministrando
ipse sibi reus, aliis non nocuit. Scienti
autem causas minimè deterfas, & qui
tamen particeps factus est dampnati,
quomodo tribuitur ei perfectio quæ in-
dante non erat, quam ipse accipere po-
test dampnationem, utique qui per
quod habuit per prava officia dedit,
ut ejus particeps similem sortiatur ex-
communicationis sententiam. Sed hoc
de Baptismo accipi fas non est, quòd
iterari non debeat: reliqua verò mini-
steria per indignum data, minùs firma
videntur.

Interrogatio.

*Presbyter, Diaconus, sine nutu Prioris
sui transiliens in alia si liceat diocesi
ministrare?*

Responsio.

Desertorem verò propriæ Ecclesiæ interdicitum habemus in aliâ ministrare; ministrantem verò taliter à suo submo-
veri officio, donec reconcilietur Eccle-
siæ suæ.

Interrogatio.

*Si quis cujuscunque dignitatis transfu-
gam clericum vel monachum ausu improbo
sub se habere præsumpserit; quid de his,
Carissimi, decernitis?*

Responsio.

Quisquis verò fratrum contra inter-
dicta venerabilium Canonum trans-
fugam clericum vel monachum sine litte-
ris pacificis susceperit, & conventus in

hac obstinatione perduraverit ; reddat quod statutum est , XXX quidem siclos , XV verò Episcopo loci , XV Abbati , cujus monachum sine nutu prioris sui susceperat ; & fugitivum dimittat , aut ampliùs excommunicatus periclitetur . Quicumque verò ex laicis qui Monasteriis præesse noscuntur , taliter aliquem ad se minimè pertinentem susceperit ; reddat debitum Statutum , Regi quidem X siclos , X verò Abbati cujus domesticum sine consensu Ecclesiæ susceperat : & desertorem relinquat , aut tantam adhuc reddat pecuniam , quantam & antè dedisse cognoscitur . Jam postea excommunicatur usque ad satisfactionem : quatenùs obstinati quique qui Deum minimè timentes censuram excommunicationis omninò spernunt , saltem amissione rerum suarum ex parte dampnati minimè præsumant statutis contrariis . Hæc autem definitio maneat erga monasteria virginum , quæ sub Regula esse probantur .

Interrogatio.

*Si quis monachorum sacrilegâ se contagione miscuerit, vindicta quidem sceleris * si pertinet ad laicos qui sunt eorum propinqui, nunc persequamini.*

* Id est,
utrum
pertineat
at.

Responsio.

De his qui intra Ecclesiam in gravibus vel in levibus commissis delinquant, nihil vindictæ pertinet ad eos qui foris sunt : maximè cùm Apostolus dicat, omnes causas Ecclesiæ debere apud sacerdotes dijudicari. Si qui verò Ecclesiastici crimen aliquod inter laicos perpetraverint, homicidium, vel fornicationem, vel furtum agentes, Hos placuit à secularibus in quos peccaverunt omnimodo occupari ; nisi animo fuerit Ecclesiæ pro talibus satisfacere. Laici verò qui sacrilegâ se contagione miscuerint velatis, non eodem modo quo lex publica fornicarios puniri percensuit, sed duplicatâ XXX siclorum pecuniâ ; hoc est, LX argenteos vo-

lumus dare Ecclesiæ adulterantes: quia graves causæ graviores & acriores quarunt curas.

Interrogatio.

Si permittendum est Presbyteris, sive peregrinis sive nostri generis, passim ministrare absque conscientia Episcopi loci, in cujus Diocesi interim demorantur; maximè sub Laicis, nusquam stabiles, nec loco nec auctoritate Pontificali primitus fundati?

Responsio.

Presbyteros peregrinos, vel absolute ordinatos, sine literis commendatitiis circummeuntes provincias; nusquam eos ministrare patimur, vel sacramenta tradere, absque conscientia Episcopi loci. Quæ verò necessaria sunt placuit eos administrari: ad ministeria tamen sacrorum tales nolumus admitti, sine grandi discretionē.

Interrogatio.

Si quis frater vel soror aliqua ad se pertinentia ut æstimat non ita repetit, ut judicantibus Ecclesiarum præsulibus ei pacificè restituantur, sed contempto proprio Episcopo irrationabiliter rerum propperat obtinere ea quæ sibi justè vel injustè vindicat : quid ad hæc dicitis ?

Responsio.

Quicumque frater vel soror rem aliquam ad se (ut æstimat) pertinentem non ita repetit, ut judicantibus Ecclesiarum sacerdotibus, sed per exteras potestates, vim faciens obtineat, etiam hoc quod violentus evicit omnino perdat, aut ab Ecclesia expellatur. Nec tamen Ecclesiæ suæ præjudicium imponimus : Sed post obitum anathematizati integris omnibus in statu suo manentibus partibusque in medio collocatis, quid antiquitas aut veritas habeat diligenter requiratur ; & sic dimittendum est iudicio Episcoporum.

Interrogatio.

Quid ad hæc dicitis ? quoniam quidem nonnulli propria habentes monasteria, ita ea inconsultè disponunt, ut post obitum illorum, duo simul utriusque sexus unum possideant Monasterium, aut equali sorte dividant, si interesse non convenierint ?

Responsio.

Venerabilis congregatio unum ex duobus eligat quem sibi præesse desiderat : & hic cum consilio Episcopi loci constituatur Abbas. Eo verò defuncto qui prælatus est, iste secundus qui connumeratus est initio hæres accipiat, accipiat regimen totius monasterii, quod antè non ex toto sed ex parte sibi concessum gaudebat. Si tamen dignus inveniatur, suo Episcopo judicante. Quod si aliter factum fuerit, hujusmodi votum inefficax atque irritum judicetur : sitque faciens, vel consentiens, accipiensque anathema.

Inter-

Interrogatio.

Quod si quis ex laicis Clericum vel Monachum occiderit, utrum pretium sanguinis secundum legem natalium parentum propinquis ejus reddendum sit, an ampliori pecuniâ senioribus suis satisfaciendum sit, vestra unanimitas sanciat.

Responsio.

Quicumque verò ex laicis occiderit Episcopum, Presbyterum vel Diaconum, aut Monachum, agat pœnitentiam secundum gradus pœnitentiæ constitutos; & reddat pretium Ecclesiæ suæ pro Episcopo secundum universalis Concilii, pro Presbytero Octingentos siclos, pro Diacono sexingentos, pro Monacho verò quadringentos argenteos: nisi aut dignitas natalium, vel nobilitas generis majus reposcat pretium. Non enim justum est, ut servitium sanctæ professionis in meliore gradu perdat, quòd exterior vita sub laico habitu habuisse jure parentum dinoscitur.

tur. Cui verò non est substantia ut redimat se à perpetrato homicidio, Regi dimittendus est ad puniendum: ne interfectores servorum Dei se putent impunè posse peccare. Hæc verò vindicta quam de homicidiis Presbyterorum percensuimus; maneat erga Abbates qui sunt sine ordine: nisi aliquem ex his Synodale Collegium altiori consilio aut superiorem aut inferiorem judicaverit.

Interrogatio.

Quòd si ex convenientia amborum legitimum dissolvitur conjugium, propter infirmitatem viri vel uxoris, si liceat sano incontinenti secundum inire connubium, infirmo consensum præbente, & promittente sese continentiam in perpetuo servaturum: vestra sanctitas quid de hoc judicat?

Responsio.

Nemo contra Euangelium, nemo contra Apostolum sine vindicta facit: idcirco consensum minimè præbemus

adulteris. Onera tamen quæ sine periculo portari non possunt nemini imponimus : ea verò quæ Dei sunt mandata confidenter indicimus. Quem autem infirmitas implendi præpedit, uno profectò multum reservamus iudicio Dei. Igitur ne fortè videamur silentio fovere adulteros, aut Diabolus qui decipit adulteros de adulteris exultet, ultoribus audi, *Quod Deus conjunxit homo non separet* ; & item, *Qui potest capere capiat*. Sæpe namque temporum permutatione, necessitas legem frangit. Quid enim fecit David quando esuriit ? & tamen sine peccato est. Ergo in ambiguis non est ferenda sententia. Sed consilia necesse est periclitari pro salute aliorum ; hâc conditione interpositâ, ut ei qui se continentia devotit nullo modo concedatur secundas inire nuptias, vivente priore.

Interrogatio.

Quid ad hæc dicimus ; si quis de Laicis Clericum vel Monachum obnoxium esse pronunciat pro causis aliquibus, jam pridem sub laico habitu perpetratis sed
nec-

necdum finitis : sive quia minimè prævaluit, sive quòd ante dissimulando tacuit usque nunc, & modò Ecclesiæ molestus & importunus insistit.

Responsio.

Quisquis verò secularis servitium sanctæ professionis subire desiderat ; si interrogatus respondeat, conditionis servilis sese non esse obnoxium, nec homicidium palàm perpetrâsse inemendatum, neque res alieni juris modò sub se habere dicat : iste profectò nemini quicquam debeat, nisi Deo, cuius est servus, propter offensam peccati, Quòd si fefellit Ecclesiam Dei, & crimen suum dolosè celaverit : placuit Ecclesiam habere potestatem dimittendi eum, vel satisfacere pro eo si voluerit. Eos verò qui tales inveniuntur ab Ecclesiæ limine, per vim volumus abstrahi, nequè à die conventionis tempus Ecclesiæ concedi reos deinceps ad occultandos ; sed ut Deo agatur reverentia, absque ullâ læsione veriusque relinquendi sunt : quòd Ecclesia domus

mus propitiationis est, non spelunca latronum. Lege dedicationem Templi Salomonis. Res verò si quas Ecclesiæ obtulerat, eas sacerdos reddat, ut habeat unde se redimat.

Interrogatio.

Pro quibus criminibus nullus sacerdos potest fieri; vel pro quibus jampridem ordinatus deponitur?

Responsio.

Hujusmodi tunc ordinatio Episcopi, Presbyteri vel Diaconi, rata esse dicetur; si nullo gravi facinore probatur infectus; si secundam non habuit uxorem, nec à marito relictam; si pœnitentiam publicam non gessit nec ullâ corporis parte vitiatus apparet; si servilis aut ex origine non est conditionis obnoxius; si curiæ probatur nexibus absolutus; si adsecutus est litteras, hunc elegimus ad sacerdotium promoveri. Pro his verò criminibus nullum licet ordinari; sed promotos quosque

quosque dicimus deponendos. Idola scilicet adorantes; per Aruspices & divinos atque incantatores captivos se Diabolo eradentes; fidem suam falso testimonio expugnantibus; homicidiis, vel fornicationibus contaminatos; furta perpetrantes; sacrum veritatis nomen perjurii temeritate violantes. Eos tamen nisi per poenitentiam publicam non oportet admitti ad promerendam communionis gratiam; non ad recuperandum pristinae dignitatis honorem. Alienum est enim ab Ecclesia poenitentes sacrosancta ministrare, qui dudum vasa fuerant vitiorum.

Interrogatio, de Jejunio Quatuor Temporum.

Legitima Jejunia mensis primi, quarti, septimi, & decimi utrum initio ipsorum mensium, an aliter celebranda sint; & quo auctore, aut quomodo, aut pro quibus causis instituta; consona sententia exponite: ut uniformiter ab omnibus celebrentur, per universas dilectionis vestrae sedes, & Anglorum Ecclesias?

Re-

Responsio.

Quia igitur Mundus quatuor plagis continetur, Orientis, Occidentis, Meridiei, & Aquilonis; & Homo quatuor elementis constat, id est, igne, aëre, aquâ & terrâ; & interior sensus ex quatuor continetur virtutibus, prudentiâ, temperantiâ, fortitudine atque iustitiâ, & quatuor flumina Paradisi ad irrigandam universam terram, in typo quatuor Evangeliorum profluunt; & quatuor temporibus annus, vere, æstate, autumno & hyeme convertitur; & ex omni parte quadratus numerus perfectus dignoscitur; idcirco autem quatuor temporum Jejunia veteres Patres instituerunt, secundum Dei Legem, & nunc in novo Testamento sancti viri atque Apostolici doctores.

De primo mense Dominus ait ad I.
Moysem: *Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni.*
Et iterum Dominus ad Moysem: *Observate mensem novorum frugum, quando egressi estis de terrâ Egypti, legiti-*

mum in generationibus vestris. Quod jejunium sancti Patres in prima hebdomada mensis primi statuerunt, quartâ & sextâ feriâ, & sabbato, exceptis diebus quadragesimalibus. Nos autem in Ecclesia Anglorum idem primi mensis Jejunium, (ut noster didascalus Beatus Gregorius, in suo Antiphonario & Mistali libro, per pædagogum nostrum beatum Augustinum transmisit ordinatum & rescriptum) indifferenter de primâ hebdomadâ Quadragesimæ servamus.

- II. Secundum jejunium quarti mensis à veteri lege exortum est, quando lex data est Moyse in monte Sinai; & præceptum est à Domino ut sit populus paratus ad audiendam vocem in diem tertium, & ne adpropinquent uxoribus suis. Et iterum Dominus ad Moysen: *Tolletis de cunctis frugibus vestris primitias, & offeretis ea Domino Deo vestro.* Quod & in novo Testamento constitutum est, juxta id quod Dominus ait: *Non possunt filii sponsi jejunare, quandiù cum illis est sponsus, & reliqua.* Quod juxta congruentiam

temporum post ascensionem Domini ad cœlos, præsentia corporali subtrahâ, tunc indictum est jejunium quarti mensis, secundo Sabbato. Hoc autem jejunium idem Beatus Gregorius per præfatum legatum, in Antiphonario suo & missali, in plenâ hebdomadâ post Pentecosten, Anglorum Ecclesiæ celebrandum destinavit. Quod non solum nostra testantur Antiphonaria; sed & ipsa quæ cum Missalibus suis conspeximus apud Apostolorum Petri & Pauli limina.

Tertium jejunium septimi mensis, à Domino per Moysen præcipitur dicentem: *Loquere filiis Israël, & dices ad eos; Decimus dies mensis septimi vocabitur sanctus, humiliabitur animas vestras in jejunio. Omnis anima quæ afflicta non fuerit die hoc, peribit de populo suo.* Idcirco autem in Ecclesiâ hæc Jejunium celebratur secundum antiquam consuetudinem, vel quia decrescunt dies, & nox agetur: quia ad defectum solis & noctis augmentum vita nostra deficere adveniente morte ostenditur; quæ mors in judicio Dei & resurrectione

III.

one reparabitur ad vitam : Et si vita nostræ terminus, defectione dierum exprimitur, mortisque adventus in augmento noctis ; necessarium duximus, ut ob memoriam & recordationem tanti mysterii, omni anno humiliemus animas nostras, ut filios Israël hoc in tempore fecisse legimus, in jejunio & afflictione, non solum à cibis, sed ab omnibus vitiorum contagiis : attendentes sermonem Evangelii ; *Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant, veniet autem nox quando nemo potest operari.* Hoc Anglorum Ecclesia in plenâ hebdomadâ ante equinoctium, neglectâ tertiæ hebdomadæ computatione, solet celebrare.

IV.

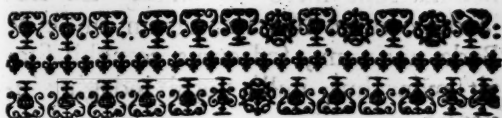
Quartum jejunium mense Novembrio, à veteribus colebatur, juxta præceptum Domini, ad Jeremiam dicentis, *Tolle volumen libri, & scribe in eo omnia verba quæ locutus sum, adversus Israël & Judam. Et factum est in mense nono prædicaverunt jejunium in conspectu Domini omni populo in Jerusalem.* Hæc ergo auctoritate divinarum scripturarum, Ecclesia catholica morem obtinet,

&

& Jejunium atque observationem mense celebrat decimo, Sabbato quarto, propter advenientem venerabilem solemnitatem Domini nostri Jesu Christi: ubi ante plures dies & continentia carnis & jejunia exhibenda sunt, ut unusquisque fidelis præparet se ad communionem Corporis & Sanguinis Christi, cum devotione sumendam. Quod & gens Anglorum semper in plenâ hebdomadâ ante natale Domini consuevit, non solum quartâ & sextâ ferâi, & Sabbato, sed & juges XII dies in jejniis, & vigiliis, & orationibus, & eleëmofynarum largitionibus, & in monasteriis & in plebibus, ante natale Domini quasi legitimum jejunium exercuisse perhibetur. Nam hæc (Deo gratias) à temporibus Vitaliani Papæ & Theodori Dorobernensis Archiepiscopi inolevit in Ecclesia Anglorum consuetudo, & quasi legitima tenebatur, ut non solum clerici in Monasteriis, sed etiam laici cum conjugibus & familiis suis ad confessores suos pervenirent, & se fletibus & carnalis concupiscentiæ consortio his duodecim diebus cum eleëmofynarum

largitione mundarent ; quatenus puriores Dominicæ communionis percepti-
onem in natale Domini perciperent.
Præter hæc namque constituta jejunia,
quartâ & sextâ feriâ propter passionem
Christi, & Sabbato, propter quod ipso
die jacuit in Sepulchro, plerique jeju-
naverunt.

Note

*Notæ ad Bedæ Epistolam Apo-
logeticam.*

Hanc Epistolam, ex antiquis-
simo Bibliothecæ Cotto-
nianæ codice manuscripto
descriptam, hîc dedimus,
unâ cum variantibus qui-
busdam lectionibus, in margine anno-
tatis, ex alio exemplari Collegii Mer-
tonensis Oxonii, licet manu recentiori
exarato.

Pag. 1. l. 3. [*Fratri dilectissimo & in
Christi visceribus honorando, Plegwine,*]
Plegwinam hunc monachum fuisse in-
nuit hîc Beda, cum fratrem dilectissi-
mum, eum appellet. Anglo-Saxonem
fuisse ipsum nomen *Plegwina* sive *Pleg-
winus* indicat. Sic Erkenwinus, Ed-
winus, Baldwinus, Godwinus, &c.

nomina sunt merè Saxonica. Ex Lando constat Northumbrium fuisse & Bedæ vicinum, sed cujus cœnobii fuerit monachus, nullâ potui indagine invenire.

Pag. 1. l. 9. [*nuntius tuæ sanctitatis.*] Pro more scriptorum mediævulgarum, Bedæ hîc utitur titulo *sanctitatis*. Atque ita Egbertus Bedæ æqualis in Epistola (quam suprà dedimus p. 91.) *tuam* inquit *venerabilem* petimus *Sanctitatem*. Sic alii.

Pag. 5. l. 4. Codex Oxoniensis MS. in Bibliotheca Collegii Mertonensis, post, *loqui non potest*, addit, *Et cætera quæ de Ætatibus dixi*, omisissis sequentibus usque ad finem paragraphi.

Pag. 6. l. 1. In dicto MS. Post, *quo cursus & ordo totius Seculi pandaretur*, sequuntur, *in quo annos juxta Ebraicam veritatem & LXX editionem commemorans; cum* (sequentibus prætermisissis, usque ad illa verba, ergò in excursu operis inclusivè.)

Pag. 10. l. 7. (*mi Chromati, Episcoporum sanctissime & doctissime,*) Erat is Chromatius Episcopus Aquileiensis.

Pag.

Pag. 13. l. 14. [*cùm librum trans-*
ferret Chronicorum,] Eusebii putà.

Pag. 15. l. 18. [*Tuam simplicitatem (Di-*
lectissime frater) admoneo:] Saxonum
ævo, vox *simplicitas* hoc sensu passim
recepta est, allusione fortassè factâ, ad
Servatoris nostri præceptum, (Matth. X.)
Estote ergò prudentes sicut Serpentes,
& simplices sicut Columbæ.

Pag. 19. l. 25. [*Obsecro sanè ut has pur-*
gationis meæ litteras religioso ac doctis-
simo fratri nostro David porrigas:]
David hic monachus fuit (ni fallor)
cœnobii alicujus in diœcesi (vel pro-
vincia saltem) Eboracensi, cui eo tem-
pori præfuit Wilfridus Archiepisco-
pus.

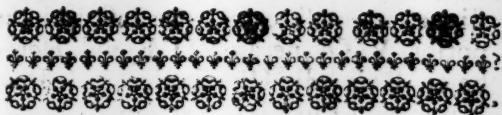
Pag. 20. l. 15. [*poculo debrinis*] sic in
Bedæ Epitaphio, à Malmesburiensi pro-
ducto, lib. 1. de Gestis Regum Anglo-
rum, c. 3.

Daque illi sophiæ debriari fonte.

Pag. 20. l. ultima. Codex Mertonensis
post verba, *non est habundantia incan-*
tatori.

tatori. addit, Deus omnipotens Fraternitatem vestram sospitem conservare dignetur. Explicit Epistola Bedæ Presbyteri, ad Flegwinum, de sex Ætatibus Seculi.

Notæ

*Notæ ad Historiam Abbatum
Wiremutbensium & Girwi-
ensium.*

Hanc Historiam (antehac
quòd sciam non editam)
ex antiquo MS. Codice
Bibliothecæ Cottonianæ,
descripsi, licèt non negan-
dum nonnulla ab imperito librario ita
esse depravata, ut sine critica licentia,
non sint sanabilia. Meminit ejusdem
Historiæ Guil. Malmesburiensis, Lib. 1.
de Gestis Regum Anglorum, cap. 3.
eique debet quæ de Benedicto & Ce-
olfrido Abbatibus ibi profert.

Pag. 21. l. 2. [*Incipit vita Sanctorum
Abbatum*] Beda eos hîc sequitur, qui
VITAM voluerunt pluralem non ha-
bere

bere numerum. De Criticorum quaestione, in simili casu, quæ Inscriptio sit potior, VITA nè an VITÆ, vid. Herberti Roswedi Ultrajectini S. I. Prolegomenon I. in Vitas Patrum.

Pag. 21. l. 15. [*juvante ac terram tribuente venerabili ac pientissimo gentis illius rege Egfrido*] Egfridus hic Oswio patri Nordanhumbrorum regi defuncto successit anno Dom. 670, & 15 anno postea, à Pictis in prælio occisus est, 13 Kalend. Jun. ætatis suæ 40.

Pag. 24. l. 4. [*inde digrediens ad insulam Lirinensem,*] Insula est Gallici juris, dicta etiam Insula S. Honorati, ubi nobile erat olim cœnobium monachorum.

Pag. 26. l. 21. *Sed ipso* (Coynwalh) *eodem tempore immaturâ morte prærepto*] Malmesburiensi, is Kenelwalkius dictus est. Regnare cœpit anno Salutis 643, obiit anno 673.

Pag. 27. l. 9. [*ut confestim ei terram 70 familiarum de suo largitus*] Per terram 70 familiarum intelligo terram 70 *bidarum*, sive carucatarum. Nam Bedæ interpres Saxonicus vocem *familiarum*

liam ita exponit, lib. 4. c. 3. 13. 16. & 23. Ecclesiasticæ Historiæ Bedæ. Prisci carucatam æstimabant terræ portionem unius aratri culturæ quolibet anno sufficientem.

Ibid. l. 20. *Benedictus*, oceano trans-
misso, Gallias petens, cementarios qui
lapideam sibi Ecclesiam, juxta Romano-
rum quem semper amabat morem, face-
rent, postulavit, accepit, attulit.] Neque
enim (inquit Malmesburiensis, de Gestis
 Regum Anglorum, lib. 1. cap. 3.) *lapi-*
dei tabulatus domus in Britannia nisi
perrarò videbantur, neque perspicuitate
vitri penetratâ, lucem adibus solaris ja-
ciebat radius. De vitriariis à Benedicto
 in Angliam primò è Gallia deductis,
 vid. pag. 28. De origine vitri & ratione
 faciendi, vid. etiam (si placet) Plin.
 Natur. Hiltor. lib. 36. cap. 26.

Pag. 29. l. 8. *Tertiò quòd ordinem can-*
tandi, psallendi atque in Ecclesia mini-
strandì, juxta morem Romanæ institutio-
nis suo monasterio contradidit.] Manavit
 mos ex oriente ad Romanos. S. *Ambrosium*
Episcopum Mediolanensem ritum
Antiphonas in Ecclesia canendi primum
 ad

ad Latinos transtulisse à Græcis scribit Sigebertus, ad annum Christi 387. Et in Hibernia, S. Patricium constituisse ut Psalmi antiphonatim cantarentur, à choro ad chorum, tradit è chronico cœnobii Malmesburiensis, Joh. Lelandus, Tom. I. Collectaneorum suorum, pag. 373. Liber ejus MS. extat in publicâ Academiæ Oxoniensis Bibliotheca, uti aliàs dixi.

Ibid. l. 12. [Postulato viz. ac accepto ab Agathone Papa, Archicantore Ecclesiæ B. Apostoli Petri & Abbate Monasterii B. Martini Johanne] Anno Christi 680. vid. Bed. Ecclesiastic. Histor. lib. 4. cap. 18.

Pag. 31. l. 7. [Ubi post annum, missis, monachis numero fermè decem & septem, præposito Abbate & Presbytero Ceolfrido, Benedictus, consultu, imò etiam jussu præfati Regis Ecgfridi, Monasterium B. Pauli Apostoli construxit] Extat tamen antiqua sequens Inscriptio in saxo parieti Ecclesiæ ibidem indito, quæ jam dictum Ceolfridum conditorem designat :

DEDICATIO BASILICÆ
S. PAULI, VIII KAL MAII,
CEOLFRIDI ABB. EJUSDEMQUE
ECCLESIAE, DEO AUCTORE,
CONDITORIS ANNO IIII.

Id quod innuit postea ipse Beda, ubi de Ceolfrido loquens, *Is jubente pariter ac juvante (inquit) Benedicto, Monasterium B. Pauli Apostoli, septem annis fundavit, perfecit, rexit, &c. vid. pag. 46. lin. 2.*

Pag. 45. l. 8. [*Sexto decimo postquam Monasterium fundavit anno, quievit in Domino Confessor, pridie Idum Januarii*] A Matthæo Westmonasteriensis obitus ejus ad annum Domini 703. refertur. Id verò repugnat Bedæ, qui hinc disertè asserit Benedictum obiisse anno 16, postquam fundasset monasterium. Cœnobium autem Wiremuthense ab eo fundatum fuit anno Domini 674. ut ipse Westmonasteriensis ibi postea fatetur.

Pag. 47. l. 3. [*Ab Aldfrido Rege in Scripturis*

scripturis doctissimo.] De Aldfrido eo, ante regnum susceptum, in Hibernia diu exule, ubi ab odio germani tutus, & magno otio literis imbutus omni Philosophia composuerat animum, vid. Guil. Malmesbur. de Gestis regum Anglorum. l. i. cap. 3.

Ibid. lin. 21. & coram Synodo patefactum. De tempore hujus Synodi nil certi statuam. Cum verò Sergius, de quo Beda hic loquitur, federit ab anno Domini 687. usque ad annum 701. incertus anni veri, ego Synodum istam sub anno Christi 694. quasi in intermedio colloco.

Pag. 52. lin. 24. [*Domino in Domino Dominorum dilectissimo terque beatissimo Papæ Gregorio*] (sc. Secundo) Apollinaris Sidonius Præsul Arvernorum, qui claruit sub medium Seculi V, Galliarum Episcopos ad quos scripsit passim in Epistolis suis *Papæ* appellat: Ita porro Athanasius, Theophilus & Cyrillus Episcopi Alexandrini, ita alii olim appellabantur. Cæterum vox ea, post Gregorii primi tempora reliquis Episcopis adempta soli Romano Pontifici

at-

attributa est. Ad Etymon vocis quod attinet, Patrem significat, vel Patrem majorem. Hæc ferè Onuphrius Panuinius, in Interpretatione vocum Ecclesiasticarum. Quem vide porrò, de Domini appellatione, sed de ea, longè plura, in Johannis Filefaci Selectorum lib. 1. c. 4.

Pag. 54. l. 25. *Reverso autem domum Hwetherto, advocatur Acca Episcopus*] Acca ille Episcopus fuit Hagustaldensis, cujus magno cum honore meminit Beda Ecclesiasticæ Historiæ l. 5. c. 21. Obiit secundùm Hovedenium, anno Domini 740. peractis in Episcopatu annis 24.

Pag. 55. l. ultima. [*Pervenienti namque Lingonas*] Nunc sedes est Episcopalis, vulgò dicta *Langres*, Lugdunensi Archiepiscopatui in Gallia subjecta. Qui plura de Ceolfredo scire volet, petat historiam vitæ ejus, à Johanne vicario Tinmuthensi (qui floruit anno 1360.) descriptam, quæ & extat in *nova legenda Angliæ* Johanni Capgravio tributa, Londini typis edita, anno Domini 1526.

Notæ

*Notæ in Bedæ Epistolam ad
Egbertum Antistitem.*

Hæc Epistola ante annos plus
minus 30 descripta ex an-
tiquo codice manuscripto
Bibliothecæ Regiæ, nunc
primum in lucem produci-
tur. Tractat in ea Venerabilis Beda
potissimum, De Christiani Præfatis of-
ficio, & utrumque munus tam hortandi
scilicet quam objurgandi, veterum scri-
ptorum Ecclesiasticorum more, exequi-
tur. De tempore quo scripsit eam,
postea suo loco.

Pag. 59. l. 3. *Dilectissimo & Reve-
rendissimo Antistiti Ecberto*] Ecbertus
hic vel Egbertus Archiepiscopus fuit E-
boracensis, anno Domini 732. Wilfri-
do defuncto successus, qui supra fami-
liæ

liæ splendorem (Regio enim Northum-
brorum sanguine natus est) prudentiæ,
eruditionis & eruditorum patrocini
gloriâ diù postea floruit. Sed de eo,
(nam vir fuit magnus & memorabilis)
audi etiam, si placet, Guil. Malmesburi-
ensem, de Gestis Pontificum Anglo-
rum, lib. 3. *Hic omnium liberalium arti-
um armarium (ut ita dicam) fuit, &
nobilissimam Bibliothecam Eboraci con-
stituit. Cujus rei testem idoneum advoco
Alcuinum, qui dixit in Epistola ad Ca-
rolum Augustum : Date mihi exquisitio-
res eruditionis libellos, quales in patria
habui, per bonam & devotissimam magi-
stri mei Egberti Archiepiscopi industri-
am. &c.*

Pag. 70. l. ultima. [*Habes enim (ut
credo) promptissimum tam justi laboris
adjutorem, Regem videlicet Ceoluulfum*]
Hic Ceoluulfus fuit Rex ille Nordan-
humbrorum, cui Beda anno Domini 731.
Ecclesiasticam suam Historiam Gentis
Anglorum dicarat, & qui non ita diù
postea, anno Dom. nempe 737. regni
sui pompâ Regiâ sponte resignatâ, cu-
cullam induit, in cœnobio Insulæ Lindis-
farnensis,

farnensis, quam Hiberni *Inis-medcot* appellant, sive Insulam magnorum ventorum, Britanni, *Inis-medicant*.

Pag. 72. l. 7. *In quibus, Eburacensis Antistes, accepto à sede Apostolica pallio, metropolitanus esse debebat. Paulinum primum Eboracensem Antistitem Pallium ab Honorio I. suscepisse, sed, Rovecestriae, (sive Roffæ ubi obiit) reliquisse tradit Malmesburienfis, lib. 3. de Gestis Pontificum Anglorum. Addit etiam Paulini successores simplici Episcopi vocabulo contentos nihil aliud anhelasse, sed Egbertum demum Pallium, appellatione, recuperasse. Hoc accidit anno Domini 735. ad quem annum in Fastis Savilianis, Præsulatus ejus initium refertur.*

Pag. 78. l. 4. *Sic per annos circiter triginta, hoc est, ex quo Alfred rex humanis rebus ablatus est,] Alfredus ille de quo Beda hinc loquitur, est Alfredus rex Nordan-humbrorum, quem ipsemet Beda, in Breviario suo, ad finem Historiæ Gentis Anglorum, obiisse asserit anno Domini 705. cui si addamus annos 30. satis clarè constat hanc Epistolam*

pistolam à Beda paulò ante obitum conscriptam fuisse. Valetudinarium fuisse, dum eam scriberet, docent verba sequentia, sub initium hujus Epistolæ, *Verùm hoc nè fieret, superveniens (ut nosti) corporis mei valetudo prohibuit.* Ita ut hæc Epistola habeatur tanquam Bedæ Cygnea cantio : Ideoque mirum non est, si non extet in Indiculo Operum ab ipsomet descripto, in Breviario suprà memorato. Atque hinc (sicut ex aliis hujus Epistolæ locis) Balæi error manifestus detegitur, qui hanc Epistolam ad Egbertum Lindisfarnensem Episcopum conscriptam asserit : cùm Egbertus ille obierit anno Domini 721. 14. annis ante Bedæ obitum.

Pag. 81. l. 1. [*in singulis monasteriis tue parochiæ*] Hic parochia sumitur pro integra diœcesi. Sed vicissim Diœcesis interdum ponitur pro parochia. Eoque sensu legimus in Apollinaris Sidonii l. 9. Epistol. 10. *Peragratis diœcesibus,* &c. neque operæ est pretium plura adjicere exempla.

*Notæ ad Egberti Dialogum, De
Institutione Ecclesiastica.*

EXemplar antiquum, unde Dialogum hunc, unâ cum Epistola præfixa in lucem publicam nunc primum emisi, extat in Bibliotheca insigni Cottoniana, Westmonasterii, sub Imagine Vitellii, A. XII. 1. Ad Epistolam quod attinet, non possum non conjicere scriptam fuisse ad Cuthbertum Archiepiscopum Cantuariensem. Sed de hac re, quærant alii. Scriptio nominis Auctoris non semper eadem est. In hoc opusculo, Egberhtus dicitur. Ego verò, molliori sono, Malmesburiensem sequutus Egbertum voco.

Pag. 9 l. 1. 2. [à Domno Egberhto Archiepiscopo Eburacæ civitatis] Hic vox *Domnus*, pro *Dominus*, per syncopen dicitur, sicut apud Græcos, sub iisdem seculis, *κύριε* pro *κύριος*, dicebatur. Non negandum verò interdum, iis ipsis temporibus, Domini appellationem viris tam

tam Ecclesiasticis quàm Secularibus attributam fuisse. De tempore quo præsidere cœperit, variant Scriptores. Ego verò Bedam sequor, in cujus Breviario, ita legimus : *Anno ab incarnatione Domini 732. Egbertus pro Wilfrido Eboraci Episcopus factus.* Atque ut de tempore consecrationis, ita etiam de tempore receptionis Pallii, non consentiunt : quod aliqui ad annum referunt 735, alii ad annum 745.

Ibid. l. 7. [*Tuam venerabilcm petimus Sanctitatem*] Egbertus hunc titulum, pro more scriptorum illius ævi, Præsuli attribuit, sicut & postea, *Beatitudinem*, & *Fraternitatem*. Occurrit vox *Sanctitas* hoc sensu, post ipsum Normannorum in Angliam adventum, uti videre est in l. 2. & 3. Epistolarum Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi.

Pag. 92. l. 19. *Diaconus verò juxta numerum 60 manentium ;*] Manens, five Tenens, vel incola *Mansi*, à *manendo* ibidem. Sic Concilium Cioveshoæ habitum anno Dom. 822. num. 5. *ut pro plena reconciliatione susciperet terram centum manentium.* Et postea---Retenti

sunt enim tres manentes de prædicta conditione, & libri quadraginta septem manentium. Item, Afler Menevensis, ad annum 855. de Æthelwulfo Rege loquens, Per omnem hereditariam terram suam, semper in decem manentibus, unum pauperem aut indigenam aut peregrinum, cibo, potu & vestimento, successoribus suis usque ad ultimum diem iudicii, post se, pascere præcepit.

Pag. 100. lin. 13. *Presbyteros peregrinos, vel absolutè ordinatos, sine literis commendatiis circumuehentes provincias, nusquam eos ministrare patimur, vel sacramenta tradere, absque conscientia Episcopi loci.]* Quibus adjicere licet sequentem Canonem, ex Synodo S. Patricii, *Si quis advena ingressus fuerit in plebem, non antè baptizet, nec offerat, nec consecret, nec ædificet Ecclesiam, donec permissionem acceperit ab Episcopo illius Provinciae, quia exemplum humilitatis est. Nam qui sperat ab infidelibus laicis, & non ab Episcopo permissionem acceperit, alienus est. Ita, in vetusto codice Canonum Titulorum 66, in Bibliotheca Cottoniana.*

Pag. 103. lin. 9. *Quicumque verò ex laicis occiderit Episcopum, Presbyterum vel Diaconum, aut Monachum, agat pœnitentiam secundum gradus pœnitentiæ constitutos; & reddat pretium Ecclesiæ suæ pro Episcopo secundum * universalis Concilii, pro Presbytero, Octingentos siclos, pro Diacono, sexingentos, pro Monacho verò quadringentos:]* Multarum ratio in Gentium priscis legibus pœnalibus, valdè obscura est, (fateor) ob ignotum veterum nummorum valorem. Siclus Hebraicus vel argenteus, Josepho, (Antiquit. Judaic. lib. 3.) valet quatuor Drachmas Atticas, Drachina Attica (à Drachma natum nostrum **Dram**) Junio, valet 7 denarios Anglicos. Denarius noster hodiernus Anglicus æquiparat solidum, tam Gallicum quàm Scoticum. Egbertus suprà pag. 99. lin. 22 & 23, exponit XXX siclos valere LX argenteos, sive denarios. Antiquus autem ille denarius hodiernis tribus fuit potior. Extant in Tomo 3 operum Vener. Bedæ Canones ad remedia peccatorum, è quibus tertius est, *Qui occiderit monachum aut clericum, arma relinquat, &*
Deco

* f. Canonem.

Deo serviat, vel 7 annos pœniteat. Sed opus illud ab aliis tribuitur Egbertò nostro. Et certè ejus mentio non habetur in Indice operum Bedæ, ab ipsomet scripto. Notandum hîc Homicidia, furta & ejusmodi plurima quæ nunc vitæ dispendio luuntur, olim plerùmque multis pecuniariis punita fuisse. Suspendium ob furtum ab Henrico nostro Primo inductum tradunt Florentius Wigorniensis & Rogerus Hovedenus, in anno 1108.

Pag. 104. lin. 7. *maneant erga Abbates qui sunt sine ordine.*] De hac re vide Bedæ Epistolam ad Egbertum: De Abbatibus Laicis, olim apud Wallos, vide Giraldum Barrium, Cambrensem vulgò dictum, lib. 2. cap. 4. Itinerarii Cambriæ. De antiquis quibusdam apud Hibernos *Comorbais*, sive *Corbis*, qui improprie olim dicebantur Abbates, vel Priores, quorum familiis assignatæ erant terræ quædam liberæ, vulgò *Termon lands* dictæ, vide etiam, si placet, quæ scripsimus, lib. de Antiquitatibus Hibernicis, cap. 17.

Pag. 108. lin. penultima. [*per universas*

versas Dilectionis vestrae sedes, & Anglorum Ecclesias] Hinc constat hoc opusculum dicatum fuisse Archiepiscopo alicui Cantuariensi.

Pag. 110. lin. 9. [*per paedagogum nostrum B. Augustinum*] Intellige Augustinum primum Archiepiscopum Cantuariensem, à S. Gregorio Pontifice constitutum anno 596.

F I N I S.
